

Y. 6. 73
II

D E Q V A N T I T A T E H O S T I A E

Contra errorem Ofuualdi.

L I B E R

In quo Historia Seefeldica de admira-
bili Sacramento explicatur.

A V T O R E

FELICE MILENSIO

*Ord. Erem. S. August. in Theologia Magistro, & iure
Pontificio Doctore, Ferdinandi Regis Hungariae,
atq; Bohemiae Consiliario.*

Veritas emendet errorem.,
Fides redarguat incredulitatem.,
Conuersio corrigat auersionem.

Aug. lib. VIII. de Ciuit. Dei. Cap. XXX.

N E A P O L I,

Typis Constantini Vitalis. M.DC.XVIII.

Cum approbatione Superiorum.

*Si hoc videre adhuc fortitan non
poteris, crede, et videbis. Aug. l. i. con. max.*

TK

ILLVSTRISSIMO DOMINO
DON FRANCISCO
BERNAVDO
FERDINANDI DVCIS
BERNAVD AE
PRIMOGENITO

Felix Milensius.

DEOS, quorum ante
Iesu Christi, filij Dei,
aduentum, nimium su-
perstitiosum erat ho-
minum genus, cole-
bant adeò Gentes, vt
non solum ipsis fædis-
simis locis Deos, Deas-
uè præficerent adorandos, verum & igno-
tis, quicunque essent, diuinum omnino cul-
tum impenderent: quare & Athenienses

A 3 Igno-

Ignoto Deo ara posita, thura dabant, vnde Paulus Apostolus Euāgelij eis annuncian-
di acutissimū sumpsit initium, & argumen-
tum. Habet quoque Christiana Ecclesia
in more, ne quis Sanctorum, nondum no-
bis cognitorum absque debita memoria,
& veneratione prætermittatur, lectionem
martyrologij in ea verba finire, *Et alibi alio-
rum plurimorum Sanctorum Martyrum, &
Confessorum, atque Sanctarum Virginum.*
Hæc sanè de cælestibus numinibus. Quid
de illis, qui adhuc viui, homines inter ho-
mines; & vel ingenij, vel sanguinis nobi-
litate; vel fortunarum copia, vel quibusuis
animi, corporisue egregijs dotibus præ-
stant, ab hominibus habentur, vt numina?
Et his quippe honor, etsi non idem, qui
Superis. Propterea vbi ego recuderem
Neapoli librum De quantitate hostiæ con-
tra errorem Osuualdi, olim Pragæ Bohe-
morum cūsum, & Serenissimo Principi Ma-
ximiliano, Archiduci Austriæ, Cæsarum
filio, ac fratri, longè optimo, ijs oblatum
rationibus, quas ad eundem in præfatione
com-

commemoro, de eiusdem transitu in caelum
audiui, alij cuiusdam ex Neapolitanis Regu-
lis illum meritò dedicandum censui. Teco-
vnum ex omnibus elegi, Ducis præstanti-
ssimi generosissimum filium, & auitarum
dignitatum, virtutum, fortunarumq. hæ-
redem. Si de Te dicerem, ijs, quibus de-
beo elogijs, adulari me homines dicerent,
dum ad Te scribo. Dicam igitur tantillum
de genere, quod Tibi commune est cum fa-
milia vniuersa. Cuius antiquissima nobi-
litas ea maximè mihi probatur manifestis-
sima ratione, quòd nomen ab ipso dominio
ac dominij loco sortita est. Et sicut Sere-
nissimi Principes Austrij, ac Bauari absq;
ullo familiarum splendidissimarum cogno-
mine, ab ipso Archiducatu Austriæ Archi-
duces Austrij, ab ipso Ducatu Bauariæ, Du-
ces Bauari cognominantur; ita & nobilissi-
ma Bernaudorum soboles à Ducatu ipso
Bernaudæ cognomen habet: eamq; Italia
vniuersa honorat, ac suspicit; illustrium
autorum historiæ immortalibus laudibus
cōstantissimè celebrant: suisq; familijs sum-

A 4 m2

ma Neapolitani Regni familiae, nuptiarum
affinitate commiscuerunt, Carrafa, Aquina-
nas, Caracciola, Cātelma, Filomarina, Ca-
picia, & Anna, quæ nimia antiquitate de-
sijs, vt est mortalium rerū omnium, atq; aliæ
plures familiae, ex illustrissimis etiam ex-
ternis, ut Mendotiorum, ex qua Tu mater-
nam trahis originem. In re tam com-
perta, incunda estnè memoria atauorum?
At vnum non sufficeret in theatrum ducere
Bernardinum? Bernardinum illum, Ara-
gonum Regum linguam, manū, cor ipsum;
ac mentem. Quis enim à consilijs, & à se-
cretis domi, forisq; bello, & pace Arago-
nensibus erat? Bernardinus. Quis Ara-
goniorum partes, vt Mars modò, modò vt
Mercurius, perpetua fide sustinuit, ac pro-
pugnauit? Bernardinus. Bernardinus Nea-
politanum regnum, à Gallis, exterisq; in-
uasoribus, sæpe armis acriter expetitum,
atq; afflictatum, semper defendidit, ac li-
berauit. Bernardinus ab Alphonso Rege,
vbi hic Gallorum impetum sustinere non
valeret, ad Hispaniarum Regem Legatus
mit-

mittitur, exoraturus suppetias. Bernardini eloquentia fecit, ut statim Consalius de Corduba, militiæ Imperator inexpugnabilis, ad Gallos exterminandos dimitteretur. O Alphonse cur non ades, ut ærati nostræ palàm tu ipse faceres, quanti apud te erat Bernardinus? Utinam rebus tuis ita fortuna consulisset, ut Bernardinus. Neque minoris autoritatis, atque existimationis Bernardinus apud Ferrandinum, Alphonfi filium, & regni hæredem, fuit: quem etsi semper à latere haberet, in arduis tamen legationibus vno semper usus est Bernardino; quemadmodum, vbi ille Neapoli ab hostium imbre præfocaretur, ad Consaluum in Calabria strenuissimè dimicantem, Bernardinum ut oratorem, atq; vtriusq; Achatem, misit: cuius consilio, & viribus vindicata præsertim Calabria à Gallorum rabie: cuius ignitis epistolis, dum ipse cum Consaluo, & exercitu, Beneuenti expectat, vrbs Neapolitana, velut fulguribus, è cælo iaculatis, confestim excussa, Consaluum exercitumq; eius, præclaro in suos Aragonios
Reges

Reges fidei testimonio admisit. Sed num
historiam scribo? Epistoliumnè capax hu-
ius vnus gestorum innumerabilium, atq;
omni auro illustrium? Quid si adderem,
quanti etiam fuerit apud Ferrandini suc-
cessorem Federicum? Quàm grauem, dif-
ficilemq; legationem eiusdè ad Galliarum
Regem Ludouicum obierit? Cum his tri-
bus Aragonijs Regibus Regnum Neapoli-
tanum quasi commune erat Bernardino, ut
diceres, nisi Regis titulum ei deesse. Fede-
ricus, Ferrandinus, Alphonsus, qui ut nul-
lam, vel minimam regni partem quibusuis
Regibus, quantumuis potentissimis, cede-
rent, se totos effuderunt in hostes, vni tan-
tùm Bernardino seipsos, regnumq; vniuer-
sum amantissimè permittebant. Explora-
tissimã enim habebant Bernardini fidem:
experti erant satis, superq; eius consilia:
tutatumq; ab eo esse regni solium, tutatos
regni fines, tutata mœnia Neapolitanæ Vr-
bis prædicabant, nec immeritò, nec semel.
Nominem cæteros? Fortè Philippum, Ber-
nardini patrem, tanto filio non indignum,
cuius

totius egregia in suis Reges facinora amplissimis sunt donata stipendijs ? An Franciscum, Philippi genitorem, qui & familiarum manavit operam, ut non minus fuerit Regibus carus, quam militibus admirandus ? An Consaluum, magni illius Bernardini filium carne, & magni illius Consalvi filium spiritu, quem ad sacrum baptismatis fontem suscepit, ut parens ? Fortè alterum Franciscum, qui cum eodem Bernardino Cosentiam Gallis ad internecionem fugatis, armis redemit ? An Ferdinandum, qui pro Carolo Quinto, Cæsare Augustissimo, Centuriarum Dux, non vno bello interfuit, neq; vna victoria triumphavit ? An Fabiū, Philippumq; qui in expeditione Tripolitana non militarunt, sed militiam suis armis, hostibus formidabilem reddiderunt ? An verò Ferdinandum, Bernaudæ Ducem, parentem tuum, tot encomijs dignum, quor radijs Bernaudia domus illustrissima, Solis stemmate gentilitio, iure merito decorata, ab ortu suo emicuit: quem Rex Catholicus, memor regiarum virtutū
Ber-

Bernaudorum omnium , multis honoribus
 exornauit ? Porro si tanta generis Tui in
 homines fides , quanta in Deum ? Si tanta
 erga terrenos Reges , atque mortales , quā-
 ta erga cælestem Regem , Regem Regum ,
 & immortalem ? Probat satis , venerandum
 sacellū , Christo Regi in regali templo Diui
 Ioannis à Carbonaria consecratum , in cu-
 ius sepulchri lapide inscriptio huiusmodi ,
Bernardino Bernaudo , regio Secretario , fide ,
& prudentia insigni Fiula Anna coniugi
B. M. Anno S. M. D. VIII. Ecquis non vi-
 det in iconis pictura mysterium ? Christi
 Regis nati , & à tribus Regibus adorati hi-
 storiam imagines explicant : ac si diceret
 Bernardinus : si Regibus terrenis tantus
 exhibetur cultus , quantus debetur tibi ?
 Tibi Deo , hominiq ; ? Si tribus regni vnus
 terrestris Regibus Alphonso , Ferdinando ,
 Federico tantam exolui fidem , quantam
 Christe Iesu exoluam tibi ? Qui Cælorum
 es Rex , Rex vniuersi creati Orbis , domi-
 nantium omnium Dominus ? Colui terre-
 nos Reges , sed te primū colui : neque il-
 les

211

los coluisssem ipse, nisi ipsi te coluissent : ea enim te reuerentia , ac pietate tres hi occidentales Aragonij Reges adorauerunt , qua & tres illi Orientales : tres ego præ cæteris Reges colui, fateor, sed in tribus te vnum. Hæc quidem ille. Tu nunc Francisce, qui inter Carbonarios meos mortuus tumulaberis, in literis, ac libris inter eosdem viuere : sacra Te excipiet humus mortuum ; sacer Te excipiat liber viuus : & ille quidem liber, qui de fidei agit Sacramēto, vt Tuam, Tuæq; domus Illustrissimę in Reges, Deumquē fidem hac etiam occasione manifestem.

TX
-A

FELICI MILENSIO

PATRI PLVRIMVM

REVERENDO

Bartholomæus Chioccarellus.

VICI tandem, ut recudere inciperes opera Tua, & imprimere, nondum impressa; nam agens de Scriptoribus Regni Neapolitani, ac multorum annorū vigilijs rimans, ac lustrans omnia oculatissimè, ne quempiam præterirem, Te apud Autores nominatum, Tuarumq; lucubrationum quasdam recensitas inueni, quarum paucissimas videre sum consecutus: proinde puto, quia, ferè omnes extra Italiam datæ sunt typis. Profecto hæc est veri viri laus, sibi gloriam literis comparare; nec tantum sibi, sed & suis, & patriæ, & nationi. Nam quod post minores Ordinis Tui magistratus, adhuc florens etate, ut ingenio, Vicarius Generalis Congregationis Carbonariæ in Campania fueris; tum Generalis Vicarius Congregationis Dulcetanzæ apud Apulos: quod sexennium super septem eiusdem Ordinis Prouincias in vniuersa Germania, Polonia, ac Dalmatia Generalis vices perpetuis Visitationibus, ac reformationibus, magna apud omnes existimatione sustinueris: quod aliorum quoque Ordinum Mendicantium in Bohemiæ Regno Visitator Apostolicus fueris: quod Ferdinando,

Regno-

**Regnorum Bohemiae, atque Hungariae Regi piissimo, ab
ijs annis sis à consilijs: quod Paulo V. Pontifici aequè
Optimo, ac Maximo in comitijs postremis Imperialibus
sub Rudolpho Cæsare, & eodem Ferdinando, Comitio-
rum Præsidente, Ratisbonæ anno Christi millesimo sexcen-
sesimo octauo celebratis, à seruitijs extiteris; certè ma-
gna hinc Tibi laudis accessio: sed inde maior, unde
literis emicas. Principibus placuisse viris non gloria
parua est. At si zelo, probitate, prudentia placuisti,
multò magis eruditione, & eloquentia. Iam cura, ne
Te prælum desideres, & bene Vale.**

F E L I C I S

M I L E N S I I

D E

Q V A N T I T A T E

H O S T I A E

Contra errorem OSVVALDI

Liber

AD SERENISSIMVM PRINCIPEM

M A X I M I L I A N V M

ARCHIDUCEM AVSTRIÆ

P R Æ F A T I O .

Lacuit his diebus Serenissima Celsitudini Vestra, monasterium in Seefeld, ad ampliorem eius deuotissima Ecclesia cultum, ordini Eremitarum S.P. Augustini concedere. Quæ unica, at perspicua probatione (etsi alia non desint innumera) Serenitas Vestra

A   plura

2 De Quantitate Hostiæ.

plura demonstravit, & in pluribus unum: Primum, pietatem illam in Deum & Sanctos eius, qua gloriosissima Familia Austriaca semper excelluit: in qua creuit, & triumphavit; in qua penè Orbem, nedū regna ipsa, felici rerum successione sibi ad-egit. Simulq; testata est vetustissimam illam in Religione Catholica fidem, qua Ecclesiam Sanctam & aqua, & igne, & sanguine ob singularem in eā amorem, & observantiā, constanter, perpetuoq; defendit. Deinde eam erga Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, venerationem, quam sanctiores doctioresq; Ecclesia viri, diuino amore accēsi, exhibuere: qua scilicet dignū est Dominicum corpus. Demū familiarem illam in B. Augustinum deuotionem, qua Augustissima Domus Austriaca Ordinem Augustinianum ubiq; Orbis alto presidio protegendo, miris gratijs semper affecit.

Ostendit quippe Celsitudo Vēstra pietatem in Deum, eius aras, sacrificia, sacerdotes curando; eius honorem, & gloriam procurando. Erga Ecclesiam fidem, eius
sem-

*templa magnificando , adsq; excitando.
Erga Eucharistiam venerationem, sacros
illi ministros adiungendo . Erga Diuum
Augustinum deuotionem, Fratres eius Or-
dinis Eremitas in nouo monasterio collo-
cando . Quam quidem altero dudum te-
stimonio comprobauit , ubi Serenitas Ve-
stra Magni Ordinis Theutonicorum in re-
gula eiusdem Magni Patris confirmati,
Supremum inijt Magistratum. Quae sane
omnia Religionem omnino sapiunt, & uno
Religionis capite includuntur; Teq; Reli-
giosissimum non minus quàm Serenissimũ
Principẽ & esse & nominari persuadent.*

*Etenim quaecunq; alia de Inclÿta Cel-
situdine Vestra celebrari possunt ; scilicet,
quòd Styria & coniunctarũ Prouinciarũ
suscepto regimine cõtra Turcas strenuè di-
micauerit ; quòd itẽ Dux exercitus in su-
periori & inferiori Hungaria, eo/dẽ Tur-
cas nõ infrequenti victoria profligauerit;
quòd utriusq; Austriae Prouincias , aqua-
lãce gubernet; hac inquã, etsi alias alia/q;
egregias virtutes Serenitatis Vestrae ope-
riant;*

A 2 riant;

riant; omnia tamē ad Religionis pietatem intendūt: pro qua Celstudo Vestra pugnavit; in qua vicit; sine qua non gubernat.

Mibi verò ab eodem beneficio, nuper Fratribus meis collato, rependenda gratitudinis argumentum sumere visum est: Tractatumq; de Quātitate hostiæ contra errorem Osualdi confestim edidi: ut Deo primū, à quo omne bonum, deinde Serenitati Vestræ, referenda gratia debitum faterer saltem, si non persoluerem. Meum autem institutum non est de uniuersa nobilissima Eucharistiæ materia pertractare; de qua Theologi & Canonistæ iamdiu cumulatiſsimè: sed obiter de his tantū, quæ mibi visa sunt ad erroris confutationem immediatiūs expedire; consulens in omnibus cuidam non obscuræ breuitati: ne, dum Osualdi refello errorem, maiorē hostiæ quantitatem cupientis; ego in similem scribendo, oscitanter inciderē; si rei quantitatem folijs commensurare putarem.

Eamq; ob rem Serenissima Celstudo Vestra, quamuis libenter sacrorum librorum lectio-

lectioni occupetur; publicis tamen serijsq;
cōstipata negotijs, quod breuiter scribitur,
citius percurrere poterit; & quādo (sic pla-
ceat) etiam iterare. Fovebitq; quā habes
in Deum pietatem; in Ecclesiam obseruā-
tiam; in Eucharistiā reuerentiam; in Au-
gustinū deuotionem: in omnibus hisce Re-
ligionem, summa laude & imitatione di-
gnissimam.

DE ORIGINE VVILTHINENSIS,
ac Seefeldensis Monasteriorum.

Cap. I.

Omitatus Tyrolensis, naturali sublimium alpium præsidio, ac longo Adigis tractu Italiam à Germania determinans; & tanquam galeatum Prouinciæ caput, finitimis regionibus prominens, duobus potissimum beneficijs asperitatem suam compensauit, mineralibus scilicet, atq; gigantibus. Siquidem eius montes forinsecus ferme vndiq; in vij, intrinsecus utili arte per vij, argenti ærisq; fodinis clari, præacutis scopulis suæ gazas muniente natura, nunc vsq; probantur.

Eius autem gigantibus signothum præferunt, à Theodorico Rege, feliciter præliante, superatum: deinde Haymonem, & Thyrsim celebrant, inter quos olim non vulgaris, neq; obscura dimicatio. Haymo enim regionem circa Oenipontem, nunc clarissimam urbem, & antiquam Principis sedem

sedem, incolens, Thyrsim, non procul à Seefeld commorantem, paris osor, inuasit simul atq; peremit : utrobq; duobus templis, & monasterijs, Vvilthinenfi, ac Seefeldensi, feliciori conam ne succedentibus.

Etenim Haymo, necato Thyrsi, & immani dracone, omnia hinc inde demoliente, strenue defosso, Deo exercituum acceptum referens utrumq; triumphum, Vvilthinae ad Oenipontem, insigne excitat monasterium nunc à Canonicis Ordinis Premôstratensis, conspicua viae integritate, sub regula Diui Patris Augustini inhabitatū. Vbi & linguā, ab execta draconis fauce relatum, in diuini auxilij testimonium condens, & superstitem vitam sanctis operibus impendens, tādē anno DCCC.LXX.VIII. Christiano fine interiēns, sepelitur; & gigantea statua decumbente ad hęc vsq; tempora, pia memoria honoratur. Ad instar a monumenti Og^a Regis Basan, de stirpe gigantum, cui scribunt stratum fuisse lectum ferreum in Rab- Deut. 32 bath filiorum Ammon, nouem cubitos habentem longitudinis, & quatuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus. At Seefeld, si ob debellatum Thyrsim gloria minor; ob Deum tamen miraculo inibi glori-

A 4 fica-

ficatum; gloria multò maior, & monasterij fundatore illustrior.

DE INSTITVTIONE
Ecclesie, & Monasterij in Seefeld.

Cap. II.

EST autem Seefeld, tenuis pagus, tribus leucis Germanicis ab Oeniponte ad Bauariam ac Sueuiam vergens, ob lacuum, quibus adhæret, affinitatem, à Sec, & feld, stagni campus, vernacula lingua interpretatus. Is exiguum initio templum in Dei Sanctiq; Osuualdi, Regis Angliæ, honorem habuit; exinde parochiæ in Telfs commendatum: tum verò ob miraculum in Osuualdum Mlserum, cuius errorem inferius confutabimus, altari à sua sede immoto, magna Ecclesia sub Friderico Archiduce Austriæ, anno M.CCCC.XXXI. erecta est, & ab Vdalrico Episcopo Brixinensi, parochiæ titulo ac munij donata.

Dein MAXIMILIANVS PRIMVS, verè SACER ac CÆSAR, perpendens ex ijsdem literis vtrumq; constare nomen, à bellicis
ad

Contra Errorem Osuvaldi :

ad Ecclesiastica promouenda animum æquè
ac manum transtulit : & pro adorandæ ho-
stia reuerentia; & pro successu miraculorū;
& pro ampliori cultu Ecclesiæ; & pro con-
fluentia peregrinorum, augustissimum mo-
nasterium pro monialibus circa annum
M.D.XVIII. à fundamentis templo adiecit.

Quod, fundatore, anno proximo, decedē-
te, inconsummatum, verum sic etiamnum
Sacra maiestate admirandum, MAXIMI-
LIANVS Archidux Austriæ, eiusdem nomi-
nis in Austriaca familia tertius, pari nomi-
ne, ac pietate non impari absoluerè iam est
adorfus: illudq; Fratribus meis coëremitis,
labenti anno M.DC.IV. magna in magnum
Patrem Augustinum deuotione concessit.

DE MUTATIONE ET perfectione Seefeld.

Cap. III.

ITa vicinis nemoribus ad sacra ædificia
iamdiu rarefactis, saxisq; adiacentibus
ad Dei ædes applicitis, regia via interse-
cante Augustam Vindelicorum versus, atq;
Mona-

Jud. 6.

Monachium, domitum vtrinq; solum, colorq; subiectum. Secundum quod a Gedeoni iusserat Dominus, vt & aram idoli Baal destrueret; & nemus, quod circa aram erat, succideret; & ibi altare Domino zdificaret; & super struem lignorum, de nemore succisorum, sacrificium poneret, holocaustumq; offerret.

b

Deut. 2.

Ita agrestium monstrorum loco, fidelis Christi populus successit, horridumq; gigantum specus domestica Religiosorum, eremus euasit: quemadmodum & terra b filiorum Ammor, data est filiis Loth in possessionem, vbi olim habitauerunt gigantes, populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos deleuit Dominus facie eorum, & fecit illos habitare pro ris.

Plal. 18.

Ita vallis, quæ Thyrsis immanitate rigebat, Christi eminentia extollitur, & præsentia sanctificatur, omnem omnium gigantum celsitudinem superantis: qui e exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo cælo egressio eius, & occurfus eius vsq; ad summum eius.

Ita inaccessos locus nunc securus aduena penetrat; & inhospita terra, peragantium con-

edecursu fit celebris; personat miraculis; votis colitur ac decoratur. Sicut & terrę d pro
missionis, ea erat affluentia, & bonitas; vt,
quamuis a monstris filiorum Enac de genere giganteo occuparetur, timore compescerentibus illò cupientes accedere, diceret tamen Caleb; Ascendamus, & possideamus terram, quoniam potuimus obtinere eam

Num. 13

Deniq; sic ipsi montes non solum solitis glebulis pretiosis scatent; sed vberioribus venis (ipso sponso, cuius e caput est aurum optimum, largiente) quasi in aureos atq; argenteos fontes, lique scunt. Hæc omnia non minùs abunde, quam si, licet his verbis pollicente scriptura: si reuersus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè faciet iniquitatem a tabernaculo tuo: dabit pro terra filicem, & pro filice torrentes aureos; eritq; Omnipotens contra hostes tuos; & argentum coaceruabit tibi: tunc super Omnipotentem delictijs afflues; & eleuabis ad Deum faciem tuam, rogabis eum, & exaudiet te; & vota tua reddes: decernes rem, & veniet tibi; & in vijs tuis splendeat lumen.

Cant. 5.

Iob. 22.

Quocirca sicuti g Bethlehem, terra Iuda, nequaquã minima fuit in principibus Iuda, cum

Mag. 2.

cūm ex illa exierit Dux Israel, Saluator Mundi; ita & Seefeld, etsi numero casularum paruus sit pagus, magnitudine tamen, ac multitudine miraculorum (vt hoc recenseam) minimè paruus: vbi (quod est præcipuum) Iesus Christus Dominus noster sui pretiosissimi Sanguinis euentiam in Sacra hostia ad hunc vsq; diem mirabiliter præbuit. Quod quidem sic accidit.

DE ERRORE OSVVALDI

Miseri, maiori hostia communicari attemptatis, & de sequutis inde miraculis.

Cap. IV.

Osvualdus, familia Miserus, ab origine loci eius nominis, nō procul ab Oeniponte; genere nobilis; religione catholicus; animo grādis; ingenio curiosus; residēs in Schlosberg, quod castrum est in monte, vt nōmē ipsum significat, haud lōgē à Seefeld, Anno M. CCC. LXXXiiij. Paschali tempore, quo a omnes Christi fideles ex præcepto Sanctæ Matris Ecclesiæ sub excommunicationis pœna, & Ecclesiasticæ sepulturæ priuationis, Sanctissimo Eucharistiæ Sacramēto refici solent; cōmunicare & ipse volens, ad

De poenit
& re. cap.
Omnis v-
triusq; se-
xus et De

ad propinquam Sancti Osuualdi Ecclesiā in Seefeld accessit: maiori hostia, quā sacerdotēs sacrū faciunt; & nō minori, quā laici communicant, ambiens communicare. Cui tandem sacerdos assentiens, alteram hostiā maiorem pro Osuualdo in ipso Missæ sacrificio consecrauit.

Conf.
dist. 2.
& si non
frequen-
tius,

Qui Osuualdus ad sinistrum altaris latus, quā plerumq; in Germania laicos communicare est moris, spectante populo genuflexus, sublabratam hostiam, linguā hærentem, deglutire non valens; in terræ hiatum, subtus illum protinus patefactæ, tanquam totus absorbendus, ad genua vsq; defecit: lapsusq; euitare procurans, dextera, altaris lapidem, quorsum ipse erat, pauidus apprehendit: qui, etsi magnus, & integer, nihilominus, præuaricatoris manum subterfugiens, non solum non nihil eātenus, declinauit; verūmetiam digiterum appulsui, tanquam cereus, siue niueus, liquefcens, cessit; & eorum confossa stigmata, ad hūc vsq; diem retinuit. Territus autem sacerdos, hostiam ab Osuualdi ore resumens, eamq; partim guttis sanguineis miraculosè cruentam (ut viuæ carni dentibus percussæ, contingit) admirans, reuerenter in sacrario col-

collocat. Osualdus verò totam rei rationem ad sui erroris iustam divinamq; animadversionem refertis, tantorumq; eventuum tremens, ac pallens, aliquandiu in templo ipso orando deprecandoq; remansit.

Res interim omnis secundum ordinem uxori in Schlosberg coniungem suum expectanti, à famulo redeunte recitatur, moraq; causa exponitur: quæ sæpius repetita, semper inuenit incredulam. Quid (ait illa) quid? Num olitoria formellæ itthæc suadere arbitraris? An putas cum puellula fabulari, vel cum amente? Facesse cito, aut tace: ne mihi ultro caput obtundas. Hæc cinè autumas me tam facilè crediturã? Credam prius hunc cauticem, hunc ipsum aridum, quem vides, in vernantes rosas erumpere, quàm quod narras: hoc citius credam.

His dictis (ò mirum) is idem cautex, tanquã viride naturaleq; rosarium, formosissimas, ac fragrantissimas rosas (suo auctori obediente natura) statim fastigando produxit. Ipsa vero in sua perfidia obstinatio, natos flores impia manu excerpens, temereq; violando proiecit: neq; impune. Nam confestim mentis delirio sanc-

ciata

eiata, per filuam Scharnitz furens, atq; oberrans, subita morte deperiit.

Vir autem eius his omnibus exactè compertis, vitam in meliorem frugem conuertens, monasterio Stambfensi, Ordinis Sancti Bernardini, duobus circiter milliaribus à Seefeld, situ (ut ipsum nomen sonat) aspero atq; saxoso, se abdicans, molestā, in quā venerat, ægritudinem æquo animo ferens & hanc ipsam suæ pœnitentiæ adiungens, biennium superstitis vitæ duram humum pro cubili, rigidum lapidem pro cervicali sibi elegit. Eoq, tempore sacra Communione refectus, quam eò humilius suscepit, quò magis in eam pridem se peccasse nouerat; eoq; reuerentiùs, quò magis eius veritatē quantitatemq; tremendo miraculo expertus erat; tandem in Domino obdormiuit, & in facello inibi à suis maioribus constructo humatus, lapideo dein monumento recolitur: eiusq; memoriæ, atq; deuotionis ergo, casula sacerdotalis, quam planetam appellant, ex pallio, quod tempore miraculi gestabat, collecta, vsq; nunc in eodem monasterio conseruatur. Viro itaq; & uxori communis thorus, non commune sepulchrum: qui consortes in con-

nu-

8

Psal: 1.

nubio fuere, utinam consortes in gloria ille .n. *b* tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, fructum suum dedit in tempore suo: foliumq; eius non decidit; quia in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit: hæc verò, ut impia, non sic; sed è viuis, tanquam puluis, sublata, quam projicit ventus à facie terræ: quoniam nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit.

QVOD PRESBYTER, LAI-
cū hostia maiori cōmunizando, peccauit.

Cap V.

Tres igitur circa eūdem casum, eo tempore, peccauerunt: sacerdos talem hostiam perniciosè dispensando: Osualdus eam insolenter appetendo, petendo, ac suscipiendo: & mulier, miraculis inde subsequitis perfidè resistendo. Peccasse verò sacerdotē, ex tribus breuiter demonstrabim⁹.

Primum, respectu cōsuetudinis Ecclesiæ, quam est transgressus. Ritus n. Ecclesiastici in triplici genere collocantur. Quidam in scripturis canonicis commendantur;

tur; ut communicatio Corporis & Sanguinis Christi: Quidam ex sanctorum traditionibus, œcumenicisq; Concilijs habentur; sicut anniuersaria commemoratio Dominicæ Passionis: Quidam secundum diuersam hominum pietatem introducti per regiones variantur; sicut ieiunare, vel non ieiunare in sabbato. Circa consuetudines tertij generis, facere quisq; potest, quod in ea Ecclesia, ad quam venit, inuenerit, docet a S. P. August. De duobus autem primis generibus; ubi diuinæ scripturæ præscribit authoritas, non esse dubitandum, quin ita agere debeamus, ut legimus. Similiter si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia. Nam & hinc, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ inquit esse dementiæ. Itaq; cum sacerdotes maiori hostia sacrificare, & laicos minori communicari, antiqua & vniuersalis sit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo; contra eam temerè facientes, præcipue ij, ad quos speciatim attinet talium rituum notitia, & obseruantia; non censentur iuxta transgressionis grauitatem. plus minus, à peccato immunes. Quare de his, qui sacrificando, variè errabant, sic lege cautum est:

B De

Ad Ianuar. de
uarijs cō-
suet. Re.
Ep. 118.

b

De cons.
distin. 2.
cū omne.

b De cætero aliter, quàm ceptū est, faciens, tandiu à sacrificando cessabit, quandiu legitima pœnitentiæ satisfactione correctus, ad gradus sui officium redeat, quod amisit.

Rursus respectu populi propter scandalum. Nam videntes aliter Osuualdum communicare, quàm vnquam ceteri laici consueverint, iustè poterant admirari, & in periculosam aliquam dubitationem facillè devenire; ac in eundem forsitan errorem Osuualdi incidere: quasi meliorem, vel maiorem partem Sacramenti, & Christi Corporis haberet, qui maiorem sumeret hostiæ quantitatem. Poterantq; vel contra presbyterum murmurare, eum partialem vocando: vel iniquè conqueri de ipso Deo, quòd non etiam eos nobiles ac diuites fecerit. Cùm tamen legatur: *Edent pauperes, & saturabuntur: & alibi: simul in vnum diues, & pauper.* Cùmq; Dominus noster hoc Sacramentum instituens, neminem excipiendo, dixerit: *d Accipite, & comedite: eosquè communicando, sic se totum omnibus, vt totum singulis, sine differentia personarum præstiterit.* Non enim alterius generis, vel maioris quãtitatis portionem dedit Bartholomæo, qui & nobilis & Phi-

c

Ps. 21. &
48.

d

Matt. 26.

& Philosophus fuisse dicitur inter Apostolos ; quàm Matthæo, qui fuerat telonarius ; vel Petro ; qui erat piscator ; vel Iudæ , qui erat futurus proditor . Cùm igitur hoc fuerit scandalum datum ; sacerdos , qui scandalum dedit, peccauit ; dicente Domino : *Neceſſe eſt, vt veniant ſcandala : vñ* Matt. 18. autem homini illi, per quem scandalum venit . Quantum verò ſit vñ culpæ huiusmodi, ex quantitate vñ pœnæ , ſuperiùs poſitæ, deprehenditur : Qui ſcandalizauerit vñum de puſillis iſtis, qui in me credunt ; expedit ei , vt ſuspendatur mola aſinaria in collo eius , & demergatur in profundum maris.

Porro reſpectu ipſius Ofuualdi. Quandoquidem vel in confeſſione illius (ſi illius confeſſionem audierat) vel in productis rationibus , dum is huiusmodi hoſtiam petijt , petentis errorem ſcire ſufficienter potuit ; vel ſaltem ex ipſa insolenti petitione diſcernere. Et ſic videtur ipſe ad eundem errorem , ad minus miniſterialiter, concurriſſe : qui prudenter cauere poterat, & debebat . Gregorius enim Maximo ſcribens^f, inquit : *f Si alij exceſſus deſiat, pro* In Reg. s.
cap. 125. iſta ſolummodo culpa ſuperbiæ , Dominici

g
Ezec. 34.

te Corporis ac Sanguinis Communione priuamus. Interim verò secundum ordinem charitatis eum corripere poterat, & secundum pastoris officium dirigere, ac erudire; iramq; Domini metuendo euitare, g vā comminantis pastoribus Israel, quòd infirmos non consolidassent; ægrotos non sanassent; confractum non alligassent; & abiectum non reduxissent.

b
Tit. 5.

Sic tamen fieri permisit Deus: Primò respectu suæ immensæ bonitatis manifestandæ; vt illa postmodum mediante hostiæ, gratias erogaret innumeras; suisq; pignus visibile ac pretiosum pristinæ donationis concederet. Quemadmodum & Adz culpam permisit, ob quam b benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei apparuit. Deinde, respectu sacerdotis, vt hoc exemplo cauerent ceteri, aliter tractare Ecclesiastica sacramenta, quàm ab ipsa matre, ac magistra Ecclesia constitutum est. Tertiò respectu ipsius hostiæ, vt veritas, & totalitas Corporis Christi in Eucharistia claro, & perenni miraculo probaretur. Tum respectu Osuualdi; vt patenti poenasequente, latentem cerneret plagam; & confessus errorem, humiliter exigeret veniam.

nam. Deniq; respectu populi; ne villo hæ-
resu astu (quibus hac illac German. a dis-
secabatur) à fidei catholicæ stabilissima pe-
tra diuellerentur: sed diuini iudicij ultio-
nem seuerissimam formidarent. Inde; iu-
sti manifesta Sanguinis Dominici visione,
consolarentur: peccatores verò, vita emen-
data, dignè ad tantum Sacramentum acce-
dere disponderentur.

Ego verò, quantum in me est, fateor, vbi
semel ante tremendum illud altare, in
cuius tabernaculo hostia admiranda recon-
ditur, sacrum facturum astiti; qui paulò an-
tè, ipsum terræ hiatum, nunc ferreis cancel-
lis subductum, inspexeram; qui ipsum la-
pidem in inferiori altari, vbi res contigit,
digitis obsignatum, intuitus eram, qui ho-
stiam ipsam Sanguineo colore diuinitus
tinctam & videram, & adoraueram; ho-
rum omnium magnitudinem cum magni-
tudine peccatorum meorum conferens, atq;
animo voluens, præ timore simul ac reue-
rentia vix quidem pedibus consistebam; vt
an Missam absoluerè possem, etiam, atque
etiam dubitarem. Sæpius tamen mecum
illud iterans, & Domine non confundar, &
quoniam inuocaui te, inde statim fortitu-

Anno
1604. die
5. Aprilis
Fer. 3.
post Do-
Pas.

Psal. 30.

B ; din em

dinem sensi, unde donum timoris Domini sentiebam.

QVOD NON PECCAVERIT
Presbyter obijcitur, & respondetur.

Cap. VI.

IAm obiectiones, quæ fieri possent, ad præ-
 sbyteri transgressionem indulgenter excusandam, pro clariori casus solutione discutiamus.

Prima est. Saluator noster communicavit Iudam traditorem; ergo sacerdos potuit communicare Osualem peccatorem. Dico: Aliud esse, exhibere hostiam maiorem laico; aliud exhibere absolute hostiam peccatori: obiectio non concludit de primo, sed de secundo. Quatuor autem modis Eucharistiam dari contingit: vel benè malo, vel malè bono: vel benè bono, vel malè malo. Benè malo datur, quando in materia, & forma debita, nec non secundum ritum Sanctæ Matris Ecclesiæ datur; verum, qui sumit, indignè sumit. Et tunc, vel inscio dante, vel conscio: si inscio, nulla est dantis prævaricatio, sed malè recipiētis.

Non

a Non malum est, quod datur (inquit Augustinus) sed bonum malo in iudicium datur : bene esse non potest male accipienti, quod bonum est. Si conscio dante, aliterq; fieri non potest, ne delictum, vni notum, cæteris innotescat; datur quidem sine culpa dantis, sed non sine culpa suscipientis. Sic Christus Iudam communicauit; tum, ne prodicionis scelus occultum, publicè expanderetur; tum, vt egregium suæ patientiæ exhiberet exemplum : **b** qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam Eucharistiam, consecratam manibus suis, & ore suo commendatam, sicut cæteris Apostolis traderet, ait Augustinus. Et alibi; **c** Simul in vnum diues, & pauper : non diuisi, non separati : tempus messis hoc faciet, manus ventilatoris hoc poterit : Nunc simul in vnum audiant diues & pauper : simul in vnum pascantur hædi & agni, donec veniat, qui segreget eos, alios ad dexteram, alios ad sinistram. **d** Ad hoc enim altare, quod nunc in Ecclesia est, in terra positum, terrenis oculis expositum, ad mysteriorum diuinorum signacula celebranda, multi etiam scelerati possunt accedere, quoniam Deus commendat in hoc tem-

a
In Psal.
142.

b
Aug.in
Psal.10.

c
In Psal.
48.

d
Lib. 40.
Homel.
Hom. 1.

B 4 pore

Rom. 2.

pore patientiam suam . Accedunt enim ignorantes, & quoniam patientia Dei ad poenitentiam eos adducit : illi autem secundum duritiam cordis sui, & cor impœnitens thesaurizant sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicis Dei, qui reddet vnicuique secundum opera sua . Secundo modo potest dari, malè bono ; quando defectus non est ex parte recipientis , debite præparati ; sed ex parte dantis , in aliquo supradictorum necessariorum deficientis : & tunc reatus esset solum in dante . Tertio , datur benè bono, cum neutrinque adest defectus in requisitis . Quarto, malè malo ; quando à ministro indebite datur , & à sumente indigne recipitur : & tunc vtrinque peccatur ; ut est in hoc casu .

1. Reg. 21

Secunda . *f* Achimelech sacerdos dedit Dauid panes propositionis, quibus vesci licitum erat solummodo sacerdotibus ; & Achimelech propter hoc in scriptura non reprehenditur : ergo & hic poterat sacerdotali hostia laicum irreprehensibiliter communicare .

Quod quidem autoritate Domini confirmatur , qui Pharisæis, Apostolos increpantibus , quòd spicas in sabbato vellerent,
respon-

respondit. *g* Nec hoc legistis, quod fecit David, cum esuriret ipse, & qui cum illo erant, quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipso erant, quos non licet manducare, nisi tantum sacerdotibus? Porro de iisdem panibus ait Diuus Cyprianus: *b* Per singula sabbata *i* panes propositionis iam frigidi & duri mutari consueuerant, & calidi panes eiusdem numeri in mensa proponi: iam nulla sic panis mutatio: vnus est panis caloris continui, status integri, qui semel oblatus Deo, in sapore dulcissimo, & cādere purissimo perseuerat. Nec solos sacerdotes ad panes huius dignitatis Leuiticæ prærogatiua ad mittit, vniuersa Ecclesia ad has epulas inuitatur: æqua omnibus portio datur: integer erogatur. Et Sanctus Ambrosius duas addens rationes, dicit: *k* Quomodo autem ille obseruator legis, atq; defensor panes & ipse manducauit, & dedit ijs, qui secum erant, quos non licebat manducare, nisi tantummodo sacerdotibus; nisi vt per illam demonstraret figuram sacerdotalem cibum ad vsum transiturū populorum? siue, quod omnes vitam sacerdotalem debemus imitari:

Luc. 6.

b
De Cena Domini.

i
i. Leuit.
24

k
Lib. 5. in
Luc. 6.

tari : siue , quia omnes filij Ecclesie sacer-
dotes sunt : vngimur enim in sacerdotium
sanctum , offerentes nosmetipsos in hostias
spirituales Deo. Ex his dilucidè apparet pa-
nem illum fuisse figuram Eucharistiae , &
ostendisse, fore tempus, scilicet Euangelij ,
quo sacerdos, & populus, non pluribus, ac
diuersis ; sed vno eodemq; sacro pane , sa-
demq; hostia vesci deberet .

Ad quæ dico ; & primo ad primum : quòd
multæ intersunt differentiae . Prima , quia
ille erat simpliciter panis ; & tamen Cor-
pus Christi figurabat , non tamen contine-
bat : hic autem est secundum accidentia, pa-
nis ; ac secundum substantiam , est ipsum
vinum , ac verum Corpus Christi . Secun-
da : quia Achimelech dedit in casu extreme
necessitatis, cum non esset ibi tunc alius pa-
nis ; & Dauid , & pueri fame deficiebant :
hic autem sacerdos dedit nulla exigente ne-
cessitate , cum aliæ essent, vel esse possent
hostiæ minores pro laicis communicandis .
Tertia, quia quando Dauid petijt , erat so-
lus , interrogante Achimelech ; Quare tu
solus, & nullus est tecum ? licet postea pueri
etiam comederint , allato testimonio puri-
tatis : hic autem publicè ; quod sine aliorum
scan-

scandalo minus poterat fieri. Quarta: quoniam ibi fuit puritas ex parte sumentis; diligenter à sacerdote explorata: hic autem nō modica immunditia cordis Osuvaldum, de hostiæ quantitate titubantem, & de se nimis sentientem, sedabat. Quare exemplum de Achimèlech absolutè non persuadet; & consequentia sem propositam non concludit.

Ad verba Christi adducta; dico, quòd textus idem se ipsum declarat, subiungens; / Et dicebat illis, quoniam Dominus est filius hominis, etiam sabbati: id est, quòd Ibid. multo magis auctoritatem haberet dispensandi; arguendo à minori ad maius, vel à figura ad veritatem: quodq; ille sacerdos potuit in eo casu, tum ob recitatas rationes; tum quia figuram Christi gerebat, sine scrupulo dispensare.

Ad testimonia Cypriani, atq; Ambrosij, dico: Hostiam sacerdotalem duobus modis considerari; vel quantum ad substantiā; vel quantum ad accidentia: quantum ad substantiam, nulli dubium est, quin communis sit utriusq; communio; æqualiterq; communicet sacerdos, ac laicus: nam hic & ille sumunt vnum idemq; Corpus Christi, æqualis

m
1. Cor. 1: æqualis quantitatis, & virtutis in minori hostia, ut in maiori: *m* Nunquid enim diuisus est Christus? Immo laicus cum maiori profectu sumeret, quàm sacerdos, si sacerdotem in dignitate præcellentem, in merito, ac præparatione superaret. Et de hac quantitate loquuntur dicti Doctores. Sed quâ tum ad accidentia maioris, aut minoris quantitatis specierum panis, remanet inter sacerdotem & laicum, ob dicendas rationes differentia.

Tertia. Est præceptum Ecclesiæ communicandi semel in anno saltem in paschate: cui Osuualdus forsan non paruisset, si maiori hostia non communicasset: sacerdos ergo non dando, inobedientiæ Osuualdi fuisset particeps. Dico: quòd est etiam præceptum Ecclesiæ, dare in materia, & forma debitæ, & cum circumstantiis consuetis: volensq; obsequi vni præcepto Ecclesiæ, nō debebat alterum transgredi; multo q; minus in perniciem gregis. Neq; enim vno die paschatis se coarctat Ecclesia, cum potuisset, differendo ad tertium, & octauum diem, aut Osuualdum à tali opinione interim remouere; aut aliud remedium opportunum sanonicè adhibere. Lex namq; merito
 limi:

limitauit tempus, & ſapienter prouidit in caſu; poſt mandatū immediatè ſubinngens: *n* Nifi fortè de proprij ſacerdotis cōſilio ob aliquā rationabilem cauſam, ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abſtinendū.

n De penit.
& rem.
Omnis v-
triuſq; ſe-
xus.

Quarta. Non fecit hoc ob irreuerentiam Eccleſiæ, ſed ob reuerentiam Oſuualdi, qui ibi primas erat. Dico: quòd ob id non excuſatur, ritum notabilem totius Eccleſiæ cum aliorum ſcandalo, & ipſius Oſuualdi detrimento, auſu proprio peruer- tendo. *o* Baal enim, licèt ariolus, nec prece, nec pretio; nec amore, nec timore induci vnquam potuit à Balac Rege Moabitaram, vt malediceret populo Dei, cui Dominus benedixerat. Si dicatur, hoc non eſſe maledicere; dico eſſe peius, quia eſt malefacere.

o Num. 22.
& ſequ.

Quinta. Ignoranter fecit; exiſtimans poſſe laicum maiori hoſtia ſine vlla differentia communicare, ſicut minori. Dico: quòd hæc ignorantia eum non excuſat, vt ſacerdotem. Scribitur enim: *p* Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. *q* Contumelia ſiquidem ſacerdotum eſt (ait Gregorius) de diuinis cultibus

p Mal. 2.

q In Regis.
cap. 5.

cultibus admoneri . Quod enim ipsi debent exigere, turpiter exiguntur .

Sexta . Nulla tunc adfuit manifesta Dei vindicta in sacerdotem ; sed in Osuualdum, sic : ergo absente pœna, videtur abesse culpa . Dico, negando antecedens . Nam hiatum terræ, motum lapidis, impressionem digitorum, quæ ante , & circa sacerdotem , adhuc in ipso altari sacrificantem, contigerunt , ipsum quoq; sacerdotem vehementer deterruisse censendum est . Vel Deus , qui multo mitius res nostras agit, quàm nos ipsi ageremus, sacerdoti, siue ex timore, siue ex imperitia, siue ex leuitate transgredienti, ac cum bona intentione simpliciter , & confidenter incedenti , clementer indulgit . Quinimmo sic ; vt & alijs traderetur exemplum , quanta circumspectione in sacerdotum excessibus dijudicandis procedendum sit . Hæc enim Mauritio Augusto scribit Gregorius : *†* Sacerdotibus non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur ; sed excellenti consideratione propter eum, cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat .

ibid. cap.
15.

Super 4.
Sen. dist.
13 q. 2.

Tandem concludamus cum , D. Thoma , qui quaerens ; An sine ritu Ecclesiæ possit Eucha-

Eucharistia confici, ait: In hoc Sacramento, sicut & in omnibus alijs, quædam sunt substantialia, quædam accidentalia. Substantialia sunt quatuor; scilicet, materia panis, & vini; forma verborum; ordo ministrorum; & intentio. Alia accidentalia sunt pertinentia ad decorem, & solemnitatem Sacramenti. Si aliquid de substantialibus, omittatur, Sacramentum non conficitur. Si verò aliquid de accidentalibus solum, conficitur; sed graviter peccat, qui scienter omittit: quia facit contra præceptum Ecclesiæ. De sacerdote hætenus. Nunc Osuvaldi errorem ab ipsa animadversione divina, in eum immediatè facta pensamus.

ERRORIS OSVVALDI
quantitas, et qualitas à iudicij divini
offensione comprehenditur.

Cap. VII.

SEx autem iusta Dei iudicia directè in Osuvaldum eò casu inciderunt. Duo circa hostiam: duo circa altare: & duo circa terram: per quæ culpam illius indagabimus. Circa hostiam primum; quòd
cam

eam non potuerit deglutire : secundum ; quòd , diuino miraculo , intincta Sanguine apparuerit . Circa altare autem , primum ; quòd lapis nulla humana vi , nulloq; motu naturali ad Osuualdum apprehendentem deflexerit : secundum ; quòd digitis eiusdem contra naturam suæ naturalis duritiei concesserit . Circa terram verò , primum ; quòd miraculosè hiauerit : secundum ; quòd Osuualdum partim absorbuerit . Quæ quidem omnia eiusdem indicant quantitatem erroris , & qualitatem .

Quippe cum tanta inhesio hostiæ in ore , ut ab eo comedi , & deglutiri non posset , refellit ex diametro errorem illum , quo is putabat maiorem Christi quantitatem , atq; virtutem in maiori hostia inueniri ; quàm in minori . Iamq; olim non absimili pœna fuit Israel à Deo recognitus : vbi & si cælicum manna haberet , quasi a semen coriandri album , saporis , similitudinis , & mellis ; quod & *b* mola frangi , & mortario rundi , & in olla coqui poterat ; ex eoq; tortulæ confici , saporis quasi panis oleati ; fiebat tamen vulgus promiscuum adiunctis sibi pariter filijs Israel , dicens ; Quis dabit nobis ad vescendum carnes ? Ob id iratus fu-

rore

Exod. 16.

b

Num. 11.

rore Dominus, & pluit quidem illis, ſicut puluerem, carnes; & ſicut arenam maris, Pſal. 77.
volatilia pennata; ſed adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus; & ecce furor Domini concitatus in populum, percuffit eum plaga magna nimis. Veruntamen hunc percuffit ad inter-
tentionem, qui ſæpius correſtus, ſemper recidebat in murmurationem: Oſuualdum verò ad interminationem, qui ſemel corre-

ſtus, ſtatim ſurrexit ad emendationem. Idem penè caſus accidit temporibus Diui Bernardi, & ubi vna præcipuarum feſtiuitatum quidam monachus, quem pro ſecreta culpa ab altaris communione ſuſpenderat, notari timens, ad manum eius cum cæteris inuerecundè acceſſit; cumq; ne latens error cæteris panderetur, noluit prudens pater repellendo confundere; ſed pro eo, ut id in bonum ei verteretur, Deum orabat. Ille verò Euchariftiam ſumptam conatus ad interiora trahere, nequiquam potuit: ſed tandiu in ore ſeruauit, donec poſt ſextam, ſeorſum pedibus Sancti patris prouolptus, erroremq; ſuum confeſſus, correctionem, abſolutionemq; recepit. Simile quid, & mi-

Lib. I. vi-
tæ S. Ber.
cap. 11.

C rabi-

Lib. de
lapsis.

rabilius adnotat Cyprianus, de alio, qui & ipse maculatus, celebrato à sacerdote sacrificio, partem cum alijs ausus est latenter accipere, qua mādere & contrectare nequinit : immo apertis manibus, se cinerem ferre inuenit.

Cruentatio autem hostiæ, titubantem circa veritatem Sacramenti impugnat ipsamq; hostiam, verum Christi Corpus substantialiter, ac sacramentaliter esse, apertissime, perspicueq; demonstrat. Principium enim hæitationum omnium super hoc admirabile Sacramentum ab hæitatione circa illius veritatem dependet. Quandoquidem hoc fundamento fideliter firmiterq; iacto ; nempe, quòd ibi sit ipse Christus ; & quòd post consecrationem nulla sit ibi amplius panis substantia, nisi substantia Corporis Christi, animæ coniuncti, ac diuinitati ; profectò quæcunq; alia difficilis cōtrouersia facile sedari, & ad vnumquodq; obiectum constanter solideq; potest responderi. De qua re Osuualdus, saltem indirectè videtur dubitasse. Simili autem Sanguinis argumento Iesus Christus Dominus noster vsus est cum discipulis suis ad veritatem sui Corporis, & resurrectionis comprob-

pro-

probandam: quibus non ſolum palpabilem, viſibilemque ſe præbuit, dicens. *f* Palpate, *f* & videte; ſed & ſua pretioſiſſima vulnera. *Luc. 24* patefecit: Oſtenditque eis manus, & pedes.

*DE DVABVS DEMON-
ſtrationibus circa altare.*

Cap. VIII.

C Ommotio inſuper ac declinatio altaris ad Oſuualdi contactum, eiſdem arrogantiam deprimit; qui, eſſi laicus, volebat tamen ſacerdotali hoſtia communicando, ſacerdotio quodammodo abuti, & ſacerdotis dignitati per obliquam viam, coequari. Cùm tamen altaris, ſacrorumque miniſterium & reuerentia tanti fiant in ſcriptura, vt ad Sanctaſanctorum ſolus Pontifex ſemel in anno ingrederetur: tantumque ſacerdotibus ſacra vaſa, & altare aureum inuoluere; alij autem nulla curioſitate videre poterant, quæ erant in ſanctuario, priuſquam inuoluerentur, alioquin moriebantur. Quapropter *b* Ozias cùm *b* uſurparet ſibi, thuribulum inferre in templum, reſiſtentibus ei filijs Aaron, & Leui-

C 2 tis,

Hom. 1.
in Matth.
1.

d
De Cena
Domini.

Num. 3.

tis, velut illicita affectanti; isquē regia potestate subnixus, qui & nobilis interpretatur, illis communicatus esset, confestim à Deo lepra est percussus: & visa est lepra bis in fronte eius, & exiliuit foras, & sedit vsq; ad mortem suam leprosus. Videte (inquit Chrysostomus) quàm illicitum est vsurpare opus, quod à Deo non est commissum. Quale fecit peccatum laicus vsurpans sibi opus clericale, tale facit peccatum & lector, si vsurpauerit opus diaconi; & diacon' si vsurpauerit sibi presbyteri opus; & presbyter si Episcopalem appetierit dignitatem, De qua re agens quoq; B. Cyprianus, ait: d Ozias, licet Rex, ob presumptionem lepra percussus, à sanctuarij ingressu repellitur, & eius oblatio, quasi sordida reputatur. Incensi odor de immundorum manibus reputatus est pro factore; & iram, non gratiam præsumptio meruit: quia contra fas rem vsurpans illicitam, temerariè in sancta conscendit. Sed & propter malignantium insolentiam, altare suum Deus repellit, & sanctificationibus maledicit; odit sabbata; abominatur solemnias; odoramenta fatent; displicent holocausta. Perro & arcam ipsam solummodo sacerdotest

ges de Leuitica stirpe portabant : populusq;
sequi debebat tanta distātia, vt inter ipsum,
& arcam spatium esset duum millium cu-
bitorum. Quamobrem benè agitur cum
nonnullis Ecclesijs, quorum altaria colum-
nellis coronata, saltem ligneis, seculares a
nimia altaris vicinitate coercent. Scri-
ptum est enim : *f* *Cauete, ne appropinque-*
tis ad arcam. Et *g* *Clemens Papa decre-*
uit nulli laicorum licere in eo loco, vbi
sacerdotes, & reliqui clerici consistunt,
quod presbyterium nuncupatur, quando
Missa celebratur, consistere : vt liberè atq;
honorificè possint sacra officia exercere.

Impressio verò digitorum in ipso viuo
lapide altaris, Osuvaldi contumaciam, pau-
latim inerudescentem redarguebat : quòd
durum saxum carnis manibus palpātibus
mellefceret ; cor autem hominis carneum,
verbo Dei, *b* quasi malleo conterenti pe-
tras, durefceret. Illi quidem verbo, quo
Dominicum Corpus non diminutum ; aut
iam contractum, iam dilatatum, confici-
tur : neq; in hoc pusillo pane pusillum ; neq;
in illo magno magnum ; sed in hoc & illo
semper in suamet essentia, subsistentia, &
integritate id ipsum : ita sub alterabilibus

f
Ibid.
g
De conf.
distin. 2.
Sacerdo-
tum.

b
Hierem.
23.

C 3 spe-

Exod. 17.

Matt. 27.

Optatus
lib. 6. c. 1.
Parmen.]

speciebus panis, & vini, quemadmodum in se ipso est, inalterabile prorsus, & indivisibile. Huiuscemodi autem humani cordis durities, aliàs etiam per lapides in sacris literis reprehenditur: Cum solidum, saxum fractum est potius & exundavit ad tantum fragilis ligni, manusq; Moyſis ingravescentis; quàm cor populi illius, quotidie peruvicacius, ad vocem & manum Dei omnipotentis. Cumq; montani & lapides in Dominica Passione à summis ad ima scissis concrepuere, cordibus Phariseorum ab immani saevitia perpetuò inexcussis; maioriq; in dies pertinacia protervientibus.

Perge adhuc; observa, quid natura in animalibus faciat, quæ ad rei noxiæ contactum restringuntur, secus delectabilem dilatantur; & cogita, hoc itidem effecisse altare, sensu penè indito ab auctore naturæ: dum peccatoris digitos perhorrescens, seipsum, veluti motu constrictionis recedendo, congraxit. / Quid est enim altare, nisi sedes & Corporis, & Sanguinis Christi? Igitur procul inde viri sanguinum, procul profani. Si retrahitur sedes, nò arguet sessor? Si ipse lapis horrorè, si ipsum altare sensit offensam, puta, num indignè accedès placeat Christo.

D B.

D E R U P T I O N E ,
ac defectu terra.

Cap. IX.

Ceterum, quod nulla naturali causa impellente diffiliens terra præscriptis limitibus dirumperetur sub pedibus eius, potissimum indicat ipsius despectum in sacerdotem: cuius & diuinum non magnificet officium; & salutaria monita, quæ facile intercesserunt, non recepit; & dignitatem in hostiæ quantitate ausus est quodammodo usurpare. Quibus tribus præsertim generibus, & Core, Dathan, & Abiron aduersum Moysen & Aaron peccauerunt. Num. 16. Despexerunt enim eos, dicentes: Cur eleuamini super populum Dei? Item noluerunt eis obedire, cum Dathan, & Abiron vocari, responderunt: Non venimus. Deinde voluerunt eis comparari asserentes, quia omnis multitudo, Sanctorum est, & in ipsis est Dominus. Quapropter confestim vt Moyses cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum: & aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum: descenderuntq;

C 4 viui

b
Psal. 105. vini in infernum, operi humo, & perierunt de medio multitudinis. Neq; vllum ex illis tribus euasisse ambigendū est, etsi Core prætermisso dicatur in psalmo: **b** Aperta est terra, & deglutivit Dathan; operuit super congregationē Abiron. Suppressum enim arbitrator nomē illius, cum quia alio genere mortis cum ducentis quinquaginta suis absumptus est; de quibus mox dicitur; * Exarsit ignis in synagoga eorum, flamma combussit peccatores: tum propter filios eius, qui errorem patris non sunt sequuti, neq; sunt cum patre puniti, sed sine patre sunt benedicti: propter quod p̄ firma regula dat c̄ Hieronymus: quicumq; psalmus præscribatur filiorū Core, eum nihil triste habere, & sēper laeta significare. Itaq; qui cōtra sacerdotem facit, contra Moysen, & contra Aaron facit. Vnde Chrysostomus postquam eleganti paradigmate sacerdotes Euangelij digniores sacerdotibus legis demonstrauit, inquit: **d** Quare iudicio quidem meo, qui istos despiciunt, contemnuntq; multò sceleratiores, ac maiori supplicio digni fuerint, quā Dathan vna cū omnibus suis.

c
10 Psal.
83.
d
De sacer.
lib. 3.

Tandem idē terra eum partim deuorauit, vt superbiam eius deprimeret, qui in seipso

seipso nimium intumescens, cum ceteris
laicis in communione minoris hostiæ re-
nuit convenire. Per tria enim monetur
terra, & quartum non potest sustinere: per
servum cum regnaverit: per stultum, cum sa-
turatus fuerit cibo: per odiosam mulierem,
cum in matrimonium fuerit assumpta: & per
ancillam, cum fuerit hæres domini suæ. Tunc
autem servus regnat, cum sensus super intel-
lectum suscipit diadema. Tunc stultus satu-
ratur cibo, cum potentia irascibilis, nullis
percita loris, huc illuc, tanquam ebriosa, in-
sanit. Tunc odiosa mulier in matrimonium
assumitur, cum vis concupiscibilis voluptuo-
se bacchatur. Ancilla verò tunc est hæres do-
mini suæ, cum superbia in eam resiliat arcem,
quæ debetur humilitati: cumq; hinc tanquam
iure hereditario, vult præesse, cui ipsa potius
divino humanoq; iure cogeretur subesse.
Hunc verò iustitiæ ordinem potest utiq; per-
versus homo pervertere; Deus autem dispo-
nens omnia, suis locis restituit universa;
f Deponitq; potentes de sede, & exaltat hu- f
miles. Potuit quippe Osuvaldus super sacri Cant
altaris caelestem altitudinem, unde altare Mar
dicitur, extensis superbiæ alis, temerè exal-
tari, eam scilicet hostiam, quæ soli altaris
sacri.

Prov. 30.

sacrificio deputatur, consequendo: at quia locus ille debetur humilitati, meruit inde continuò deijci, & ad locum, superbiz debitum, cum rubore tremoreq; deponi.

Ita equidem meruit, quia & in fide hæsitauit. *g* Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur. Agitantur fluctus à ventis, in sinu quiescere non possunt: tolluntur in aera, nec ibi consistere valentes, ad ima rursum præcipites corruunt: iterum sublevantur; iterum demerguntur: ad littora effluunt, nec in littoribus consistentes, denuo ad gurgitem reuocantur. Ita planè qui in fide titubat; neq; in sinu Ecclesiz, scit humiliter conquirere, vt in gremio matris; neq; cælestibus diuinisq; scripturis sistit; neq; si ad imas lataq; rationes humanas recurrit, inuenit requiem: sed à spiritu superbiz elatus, tètationibus varijs mouetur, & circumfertur: nec moueretur, nec circumferretur, nisi, velut aqua, esset lubricus, & instabilis: *b* Cor impij, quasi mare feruens. O mare, o cor: vtrumq; profundum; vtrumq; instabile, & scopulosum. Fluctuabat cor Osuualdi; & vbi insideret, non inueniebat: idipsum circa corpus accidit;

7
Iacob. 1.

b
Esa. 57.

cidit; ut fluctuatio cordis in culpa, manifestaretur in fluctuatione corporis in poena: quod nec inferius, hiante terra, consistere valuit; nec superius, liquente altari, potuit sustineri.

His igitur modis omnibus circa eandem rem Osuualdus peccauit. Verum enim vero præcipuus illius error fuit, existimare maiorem Dominici Corporis quantitatem, virtutemq; in maiori hostia cõtineri, quàm in minori. Cui quidem quoniam non contentiosè, neq; immutabiliter inhæsit; tametsi cecidit, non est collisus, quia Dominus supposuit manum suam, eum cum a casu corporis, tum a ruina & confusione animæ iugiter liberando. Plal. 36.

Et unde non est collisus? Nimirum, ut qui peccatum in malè sumpto Sacramento commiserat, propitiationem in bonè oblato sacrificio inueniret: & ab hostia, in quam peccauerat, expiationis posceret potestatem. Singulariter enim ad absolutionem nostram oblatum lacrymis & benignitate mentis, sal. i altaris hostia suffragatur: quia is, qui in se resurgens a mortuis, iam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Greg. in Euangel. Hom. 37. & lib. 4. Dial. cap. 38.

Rom. 1.
Nam

Nam quoties ei hostiam suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus. Et, sicut in passione crucifixoribus pepercit, pro quibus Patrem orauit; ita in passionis mysterio, Osuualdo condonauit offensam, pro qua etiam, in passione soluerat pretium.

NVM ERROR OSVVALDI
fuerit hæresis; & num ipse hæreticus.

Cap. X.

Quanta verò, qualisq; fuerit huiusmodi offensa, sufficienter noscitur à quantitate, & qualitate erroris: qui quoniam circa Sanctam Eucharistiam, communis Ecclesiæ sententiæ non cohæret, & sacræ scripturæ testimonio (a ut inferiùs dicemus) aduersatur, hæresis quidem fuit, quam tamen nos communiter nominamus errorem; &, si quis eam firmiter teneret, abiq; dubio esset hæreticus. *b* Hæresis enim (inquit Hieronymus) Græcè ab electione dicitur: quòd scilicet eam sibi vnusquisq; eligat disciplinam, quam putat esse meliorem. Vnde, quicumq; aliter scripturam intelligit,

Cap. 21.

b
 Lib. 2. in
 Epist. ad
 Gal. 5. &
 habetur
 4. qu. 3.
 hæresis.
 H

git, quàm sensus Spiritus sancti flagitat, à quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest. Differunt autem error, & hæresis, & aliquo modo sunt vnum. Differunt quidem, tanquam inter se dispositio; & habitus: nam, cum quis circa scripturam, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ doctrinam hæsitare incipit, sensim in errorem vehitur, & ad hæresim disponitur: cum verò post tempus pertinaciter concepto errori inhæserit, in hæresim labitur, & sic hæreticus. Vel differunt, ut inter se genus, & species. Non enim omnis error, hæresis est; quamvis omnis hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquo, hæresis esse non poterit. Illa vero hæresis in vitio ponitur, quæ scilicet ab Ecclesia damnatur, & anathematizatur.

Hinc igitur noscitur, unde error, & hæresis sint quodammodo vnum; dum scilicet hæresis absq; errore esse non potest. Est autem error, falsi pro vero approbatio: & errare est, pro vero falsum putare. Quod quidem faciunt hæretici, dum sua sibi schemata fingunt, contrarium scripturarum sensum perversè eligendo, eumq; pro vero ac genuino sensu, tanquam indito à Spiritu sancto,

Aug. in
præf. lib.
de hæz.

Idē li. 1.
cō. Acad.
cap. 4.

Dist. 38.
Quamvis

f
Aug. li. 7.
sup. Gen.
ad li. 4. 9.

sancto, audacter approbando, & perniciosè docendo. *f* Nec ob aliud sunt hæretici, nisi quòd eas non rectè intelligentes, suas falsas opiniones contra earum veritatem per-uicaciter asserunt. Hoc igitur modo error hæresiq; conueniunt: nomenq; erroris; pro hæresis nomine in sacris literis, & apud Sanctos Patres frequentissimè vsurpatur. Quos & ipse sum iam sequutus: non ob id solum; verum etiam, ut cum Osuualdo parcius agerem: eiq; ego vnius verbi modestia indulgerem, cui infinita misericordia indulsit Deus.

Ex. de
hæret. Du-
bivs.

Ibi. c. Ad
abolendam.

Arg. li. 18
de Ci. Dei
cap. 51. &c

Porro num ipse quo tempore errauit, fuerit dicendus hæreticus, interroganti, ex prappositis non difficilè poterit responderi. Nam qua hæsitauit in eo, quod in-mobili-ter vniversa confitetur Ecclesia, hæreticus communiter potuit appellari. Sicut etiam;
g Dubius in fide, infidelis est. Dixi autem communiter: nam propriè is est hæreticus atq; excommunicatus, qui *b* remotus est ab Ecclesia, quia errat in fide: nec dicitur re-motus ab Ecclesia, qui adhuc in sinu Eccle-siæ est, ut possit vel itq; doceri. Vnde Au-gustinus: Qui in Ecclesia Christi, morbi-dum aliquid, prauumq; quid sapiunt; si
cor-

correcti, ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici fiunt, & foras exeuntes, habentur in exrecentibus inimicis. *h* Qui autem sententiam suam quamvis falsam atque peruersam nulla pertinacitatis animositate defendunt; sed querunt cuncta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Et S. Thomas iuxta hanc D. Augustini doctrinam, distinctè, ac discretè, ut semper solet, ait.: / Ad rationem hæretici duo concurrunt: vnum; scilicet error in ratione, quod est hæresis initium; alterum; scilicet pertinacia in voluntate, quod est hæresis complementum. Tales ergo propriè dicuntur hæretici, quia errari rationis in his, quæ sunt fidei, admiscunt pertinaciam voluntatis.

Constat igitur ex his, Osuualdum non fuisse talem, qui contra Ecclesiæ veritatem obstinatè sentire, & contra eandem, suam defendendo opinionem, perfidè pugnare voluerit: videlicet quod plures maioresque Corporis Christi partes, & simul maiores gratiæ in maiori hostia consecrata contine-
rentur

habetur
24. q. 3.
Qui in
Ecclesia.

h
Aug. c6.
Don. pr.
ep. 161.
et hab. 24
q. 3. Di-
xit Apo.

h
In 4. Sen.
d. 13. q. 5.

rentur, quàm in minori. Sed circa hoc si-
bi ipsi aliquo modo inconstans, superbia
ag- tatus, ab alijs laicis, minori hostia com-
municatibus, differre voluit: quæ quidem
superbia, errori superaddita, fecit ut maio-
rem hostiam instanter peteret, ætq; habe-
ret: quam, Deo prohibente, deglutire ne-
quiu- it; cui faucium latebras clausit, terræ
verò aperuit. Hæresis autem propriè sumpta
in Osuualdi vxore aptissimè designatur.

V X O R O S V V A L D I
hæresim representat.

Cap. XI.

ET enim, si personam, si locum, si con-
sequentia attentè consideremus, hæ-
resim ad vinum videbimus in Osuualdi
vxore representatam. Hæc enim (ut per-
sonam inspiciamus) fœmina erat, & vix
ynquam in scriptura inueniemus bonum
in fœmina representari: cum & ipse Deus
victimas sibi offerri a masculinas impo-
suit, ex hoc apertè concludens, *b* mascu-
lum, symbolum esse boni, fœminam mali.
c Melior est enim iniquitas viri, quàm mu-
lier

a
Lenit, 33.

b
Orig. ho.
1, 10, Le, 1

c
Eccl, 25.

lier benè faciens : id est; *d* Brevis est omnis *d*
malitia super malitiam mulieris . Adeoq; *& 48.*
difficile est mulierem bonam (etsi nonnul-
la inueniantur) inuenire , vt *e* virum bo-
num de mille vnum reperisse ; mulierem *Bccles 7.*
verò ex omnibus his non inuenisse , teste-
tur Sapiens . At quamuis omnia malarum
sceminarum vicia hæresi verissimè congru-
ant, decem tamen solūmodo, breuitati con-
suleas, enumerabo . Est enim mala scemina,
carnalis, fallax, loquax, litigiosa, inuida,
superba, ignorans, hypocrita, venefica, &
idololatra : talisq; prorsus est hæresis.

Adeo inquam carnalis est mala mulier, vt
æquè ac *f* vinum apostatare faciat sapiētes: *f*
adeoq; carnalis est hæresis, vt ob libidinem *Pron. 15.*
saturandam plures non indocti à fide apo-
statantes, facti fuerint hæretici . Quocirca
Apostolus opera carnis recensens, tredecimi
loco sectam recitauit , & post sectam,
quatuor alia subtexuit . *g* Manifesta (in- *g*
quit) sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, *Gal. 5.*
immunditia, impudicitia, luxuria, ido-
lorum seruitus, veneficia, inimicitia, con-
tentiones, æmulationes, ira, rixæ, dissen-
siones, sectæ : inuidia, homicidia, abusa-
tes, commestationes , & his similia . Nam

D f. 41,

secta, tanquam omnia carnis opera continens, non super, aut subter, sed infra, quasi superiora sustentans, & inferiora pariens ac fouens, meritò collocatur. Quare non tantum sceminæ, sed prostitutæ meretrici à Domino comparatur: *b* In quo munda-
b bo, cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias
 Ezech. 18 hæc omnia opera mulieris meretricis, & procacis? quia fabricata es lupanar tuum in capite omnis viæ; & excelsum tuum fecisti in omni platea. Nec facta es, quasi meretrix, fastidio augens pretium; sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos. Hæc autem omnia de hæreticis intelliguntur, cum i desertes Ecclesiam, hæresibus varijs polluantur, & ad peruersitatem suæ doctrinæ, testimonijs scripturarum abutentes, fabricant sibi lupanar, in omnibus viarum principijs, media scilicet, & profunda diuinæ scientiæ non penetrantes; sed seipsum erroribus ingerentes, dum vero Dei cultu deserto, diuitias religionis profundunt; seq; vitijs, luxuriæq; permittunt.

De fallacia autem sceminæ monet Salomon: *k* Ne intenderis fallaciæ mulieris: fauus enim distillans labia meretricis, &
 niti-

b
 Ezech. 18

i
 Hieron.
 sup. Eze.

k
 Prov. 5.

nitidius oleo guttur eius, nouissima autem eius amara, quasi absynthium, & lingua eius acuta, quasi gladius biceps. Sed neq; has artes, dolifabri ignorant hæretici: qui velut Syrenæ, dulcia canunt carmina, à quibus quis non euadit, nisi obturauerit aures suas. / Omnis enim sermo eorum concinnes atq; compositus, & habens pulchritudinem eloquentiæ secularis, vt facilius decipiant audientes. *m* Vide (inquit Hieronymus) hæreticos in dialéctica sibi & rethorica, & omnium sophistarum dogmatibus applaudentes, coeternere Ecclesiæ rusticitatem: & quasi indignam mysterijs suis, quæ sibi, quasi idola confinxerunt, despicerre, & habere pronihilo. Attamen gaudet sua simplicitate Ecclesia, quæ sua etiã gaudet veritate; Iordanis aquas bibens suauius, quàm Nili. Non scænica pro scænis, quas obscenas dixerim; quemadmodum hæretici fabulantes faciunt, quos histrionibus congruentissimè comparat *n* Tertullianus: sed sacra pro sacris, & Euangelica secundum Euangelij puritatem accommodans; Rectoris potius, quàm Rethoris leges; Deiq; stylium, Christi frasem antè sequuta, quàm cuiuspiam hominum. Nonne Hierony-

Hier. in
Ioel. 1.

m
In Soph.
2.

n
Lib. de
pudic.
cap. 8.

D a mus

mus latinæ linguæ eruditissimus ? Is tamen sacros libros exponens , melum dicere maluit , quàm malum , ne ex similitudine sermonis simpliciores aliqui arborem mali , malam arborem putarent, à malitia dictam :
 o Melius est enim (ait) vt grammaticos offendamus , quàm legentibus scrupulum , aliquem in veritatis expositione ponamus .

In centi-
ca can. 2.

Prou. 7.

Loquax item , & garrula est fœmina , indeq; infidiatrix ; de qua scribitur : p Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio , præparata ad decipiēdas animas , garrula & vaga , quietis impatiens , nec valens domi consistere pedibus suis : nunc foris , nunc in plateis , nunc iuxta angulos infidians . Quid aptius ? Dicas sanè hic Salomonem descripsisse hæreticum : q cuius doctrina in multiloquio , & clamore versatur : inflatus tumet , & sacratoria se inuenisse gloriatur .

Hier. li. 7.
in Esa. 22

Prou. 19.

Indeq; litigiosus est perinde ac mulier , de qua legitur : r Tecta iugiter perstillantia , litigiosa mulier . Quem locum de hæresi interpretatur Hieronymus , & duabus similitudinibus in vna similitudine probat .

In hunc
locum.
lib. 2.

Sicut enim tecta perstillantia , pluviam quidem de cælo suscipiunt , nec tamen hanc ad utilitatem aliquam disceptiunt , sed ad molestiam

Iestiam potius inhabitantium deriuant: ita nimirum hæreticorum Ecclesia, cælestium dona verborum non ad salutem animarum, sed ad suæ vsum nequitiae malè interpretando, & contra Catholicos litigando conuertit. Tecta enim perkillantia,undas quidem pluiæ guttas accipiūt, sed sub tectis in domo sordidas reddunt: & hæreticus limpidissima cælestis oraculi verba auditu corporis haurit; at ubi hæc corde polluto attigerit, auditoribus suis sorde polluta ministrat.

A RELIQUIS MALAE
femina vitij describitur hæresis.

Cap. XII.

Inuidiam autem sceminarum discamus ab una: a quæ cum altera ante Salomonis tribunal constituta, amulæ suæ filium scindi in duas partes consenserat; ut ipsa, cui perierat filius, viuo filio priuaret & alteram. Nec longè aliter Ecclesie inuidentes hæretici; in eandem malignè conspirant: & qui Christum amiserunt, eandem vellens

3. Reg. 3.

D 3

ab Ec-

b
 Greg. li.
 13. Mor.
 cap. 3. in
 Iob. 22.

ab Ecclesia eliminare. Nam *b* quia eius quoq; magnitudini inuident, quòd in fide vera populos vniuersaliter tenet; cum terrenz prosperitatis tempus inueniunt, contra eam in superbiz vocibus excedunt; & exprobrantes aperiunt, quantum prius eius potentiz inuidebant.

e
 In decol.
 S. Ioan.
 Baptiz.
 Hom. 15.

De superbia verò Chrysostomus multis in mulierem inuehens, inter cætera ait; *e* Mulier mala etsi iniuriam patitur, etsi honorem accipiat, extollitur. Veruntamen quancunq; superbia extollatur mulier, ab hæresis superbia superatur. Si nosci parens per filios potest, ab vna superbia omnes hæreses procreantur: vides, quàm superbiant filij, cogita, qualis sit mater. *d* Alia enim secta est in Africa, alia hæresis in Oriente, alia in Aegypto, alia in Mesopotamia: verbi gratia, diuersis locis sunt diuersæ: sed vna mater superbia omnes genuit; sicut vna mater nostra Catholica omnes Christianos fideles, toto orbe diffusos.

d
 Aug. ho.
 de Pasto-
 rib. ca. 8.
 in 34.
 Ezech.

Adhuc in speculatiuis, atq; polyticis magna est foeminarum ignorantia: quibus, quoad speculatiua, *e* tacendum iubet Apostolus; ac si quid discere velint, domi viros suos debeant interrogare: & *d* quibus, quoad

e
 1. Cor. 14

quoad polytica, *f* malè regi ciuitates docet
Philosophus. Utinam & sic tacere coge- *f*
rentur hæretici: utinam nulla vspiam eis *3. Polyt.*
cura, vt cæcorum cæcis, demandata esset,
qui ignorantiz malitiam immiscentes eo
nocent indiscretius, quò ignorantius: eo
magis periculose, quò magis malitiose.
g Neq; enim natæ sunt hæreses, & quædam *g*
dogmata peruerfiteas, illaqueantia ani- *Aug. Tra.*
mas, & in profundum præcipitactia, nisi *18. in Io-*
dum scripturæ bonæ intelliguntur non be- *an. 5.*
nè: & quod in eis non benè intelligitur,
etiam temerè, & audacter asseritur.

Hypocrisim verò ac superstitionē, nescio
vbi citius, quàm in mala fœmina inuenire: *h*
h Quæ apprehensum deosculatur iuuenē, & *Prou. 7.*
procaci vultu blâditur, dicens: Victimæ pro
salutē deuoui; hodie reddidi vota mea; id-
circo egressa sum in occursum tuum, desi-
derans te videre, & reperi. At fœminas
omnes in huiusmodi longè antecellunt hæ-
retici: *i* Quorum sagena est sermo affabi- *i*
lis; blandum eloquium; simulata, aut coa- *Hieron.*
cta ieiunia; vestis humilis; virtutum imi- *in Eccl. 9.*
tatio.

His omnibus beneficia accedunt, quibus
fœminæ (vt leniores) multò magis quàm
mares,

k

1. Reg. 33

mares, vinciuntur. Vade & Saul omnibus
Magis hariolisq; de terra erasis, phytoniſ-
sam adhuc inuenit, quam ad Samuelem sibi
fufcitandum compelleret. Sed neq; ab his,
qui omnium generum fraudibus impenſiffi-
mè operam nauant hæretici abſtinent;
quos in tres claſſes diuidens Chriſoſto-
mus, inter hypocritas, & ſeductores, male-
ficos collocat: / Alij enim ſe dicunt neq;

Hom. 48.

in Matth.

24.

manducare, neq; dormire: neq; algere, neq;
æſtuare; ſed ſemper pendere in aere. Alij
veſtiti cilicijs, aut circumdati catenis, ſocia
ſibi dæmonia commouentes: & quia gra-
tiam Dei non habent, patrocinia dæmonum
commendant. Alij fidem annunciant:
quoniam ſic Eccleſias habent; ſic ordines
clericorum; ſic fideles; ſic lectiones legunt
diuinas: eadem videntur dare baptiſmata;
eadem ſacramenta Corporis & Sanguinis
Chriſti: ſimiliter Apoſtolos, & Martyres co-
lunt. Per hæc ergo valde ten: bre: cere fa-
ciunt mentes non ſolùm mediocrium ho-
minum, ſed etiã prudentum.

Deniq; ſi idolatria quærat, inter ſcæ-
minas facile eſt inuenire: occurreretq; for-
taſſis Rachel, quæ in furata idola patris ſui,
meſtruatam ſe ſimulat, vt abſcondat; eiſq;
inſidet,

m

Gen. 31.

infidet, ne amittat. Sed dicamus de his, qui esse templum Dei destiterunt: quanta (Deus bone) idolorum turba atq; deformitas in altis hæreticorum cordibus resident, ut in asyis? Profectò n̄ singuli hæreticorum habent Deos suos: & quodcumq; simulauerint, quasi sculptile colunt, atq; conflatile. Quamobrem si hæc, & quæcunq; alia, quæ de mala scæmina dici possunt, ad hæresim referamus, comperiemus eertè, nihil tam benè hæresim exprimere, ut mulierem. Illam verò à loco etiam, & consequentibus clariùs designare iam superest.

Hieron.
in Oseæ.
cap. ij.

P E R S C H A R N I T Z
describitur hæresis.

Cap. XIII.

LOcus enim; in quo mulier diuagabatur, sylua fuit: consequentia autem, fuere duo: rosarum ex alterius speciei stipite procreatio; & incredulæ mulieris, paulo post morientis, amentia. Delineat adhuc mores hæreticorum sylua: & in duas species eos distinguunt duo casus sequentes: in resipiscentium scilicet, ac pereuntium.

Etenim

Iob. 30.

Lib. 20.
mor. c. ij.
in hunc
locum.

Matt. 24.

Matt. 23.

Chrys.

Etenim ij in nemoribus habitant, qui a
 ciuium vnitatem, quæ est ciuitas, separantur:
 & in nemoribus dicuntur habitare hæreti-
 ci, dum ab Ecclesiæ vnitatem diuisi, bellua-
 rum eligunt vitam, feram rabiem atq; na-
 turam penitus æmulantes. De quibus dici-
 tur: *a* Rodebant in solitudine, squalentes
 calamitate, & miseria; & mandebant her-
 bas, & arborum cortices. Rodunt quippe
 scripturam hære ici (*a* & *b* Gregorius) quia
 per supernam gratiam non adiuti; hanc co-
 medere nequeunt, quasi quibusdam nisi-
 bus rodunt. In solitudine memorantur;
 quia ab Ecclesiâ disiuncti sunt: de qua soli-
 tudine Dominus præmonuit: Si *c* dixerint
 vobis; ecce in deserto sunt, nolite credere.
 Herbas, & arborum cortices mandunt; quia
 elationis suæ obice repulsi, in sacro eloquio
 magna, & intima percipere nequeunt. Vel
 certè herbas mandunt, dum de scriptura sa-
 cra minima præcepta seruant, maiora con-
 temnunt: quos Dominus increpauit: *d* Væ
 vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui de-
 cimatis mentam, & anetum, & cuminum;
 & reliquistis, quæ grauiora sunt legis.
 Immo si serpentum cubile est sylua, ser-
 pentes sunt omnes hæretici, & prudentes in
 malo

malo, & multi in bono; & sicut serpentes varij sunt in corpore suo; ita hæretici, varij sunt in sermonibus suis, & multiplices in malignitate.

hom. 45.
in Matth.
23.

Itemq; si luporum latibulum sylva est; si spinæ nullibi magis tanquam in proprio loco radican, & rigescunt, quàm in sylva; planum est hæreticos lupos esse, & spinas, quos in sylvis collocare non dedecet: & quos cauendos Dominus proposuit, dicens: *f* Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoscentis eos: nunquid colligunt de spinis vvas? Quod lupi sint sub ouina pelle, ipsa semet comparatio explicat: quòd verò spinæ, duabus similitudinibus possumus declarare. *g* Quemadmodum enim spina, ex quacunq; parte illam conspexeris, habet aculeos; sic & serui diaboli, ex quacunq; parte eos consideraueris, iniquitatibus pleni sunt. Si loquitur hæreticus, in dolo loquitur: si tacet, malè cogitat: si irascitur, insanit: si patienter agit, tempus expectat nocendi, & oportunitatem considerat, quādo noceat: si malè agit, non erubescit: si benè facit, ad vanam gloriam propter ho-

mines

Matth. 7.

g Chryl.
Hom. 19
in Matth.

mines facit : quomodo proferat bonum fructum, cuius radix diabolus est ? Item sub arbore bona & bestia, & animalia requiescunt, sub spinis autem nullum animal requiescere potest ; nisi tantummodo serpentes : sic, iuxta fideles homines & boni & mali homines pacem habere, ac accipere possunt ; iuxta autem infideles homines nemo potest pacem habere, neq; requiescere ; nisi tantummodo serpentes, idest dæmonia, quæ cubilia habent in pectoribus eorum.

Ecce qualem Scharnitz fatua mulier ista frequentat : ecce quas vrbes, qualia terrarum spatia vesani nanciscuntur hæretici, dum ab utraq; Hierusalem per saltus inuios elongantur. Qui nihilominus & regredi possent, & mœnia penetrare ; modò per viam incederent ; & ostium pulsarent.

Requiritis viam ? sic obuiam Christus, & ait :

b

Ioan. 14.

b Ego sum via. In cælum tenditis ? hac itur.

i

Ibid.

i Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Per-

k

Ioan. 10.

k Ego sum ostium, dicit

l

Ibid.

Dominus. Hæsitatis ? / Per me si quis in-

m

Ibid.

troierit, saluabitur. Vultis ingredi ? m Pul-

n

Ibid.

sate, & aperietur vobis. Currite, hæretici,

o

Ibid.

discurrite, quocunq; libet ; Christum sine

p

Matth. 7.

p Christo quærere potestis ; inuenire nequa-

quam.

quam. *n* Sine me, inquit, nihil potestis facere. Dicitis; ubi est Christus? Ipse respondet: *o* Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque; ad consummationem sæculi. Cum quibus? Cum discipulis suis, quibuscum loquebatur. Nonne hi in Domino requiescunt? Vtiq;. Peribit igitur verbum Domini? Absit. Cum quibus igitur continuo usque; ad consummationem sæculi erit? cum successoribus discipulorum: cum eadem Christi Ecclesia, quam discipuli constituebant, in qua posteros successivè in eadem fidei vnitatem repræsentabant. Sed nunquid non aliàs etiam discipulis dixit; *p* Me autem non semper habebitis? Si non semper, quomodo omnibus diebus? quomodo usque; ad consummationem sæculi? Facilis est solutio, ait *q* Eusebius, si duarum in Christo naturarum memores simus: quod enim ait; Me autem non semper habebitis, de præsentia carnis intelligere debemus, quia post resurrectionem die quadragesimo celos ascendit. Urgetis? Veritas non caret eloquio. Ego vobiscum, ait, usque; ad consummationem sæculi, in Petro, in successoribus eius: Me autem non semper habebitis; quia non eadem persona ipsi erunt,

n
Ioan. 15.
o
Matt. 28.

p
Mar. 14.

q
Euseb. in
Dô. Pal.

tamen

tamenſi meam cum collata poteſtate repreſentabunt. Ero vobiſcum omnibus diebus, in Eccleſiaſticis miniſtris meis: me autem non ſemper habebitis; quia hi quamvis ſancti, & docti, ſanctitatem & doctrinam meam non adæquabunt; non erunt omnino tales, qualis ego ſum, ſanctus ſanctorum & vnus Magiſter veſter. Sed etſi aliquos minus bonos, minusq; doctos inter eos interdum fore præuideam, nõ propterea deferam vos, ſed ero vobiſcum omnibus diebus, in ſacramentis: ero vobiſcum, per gratiam: ero vobiſcum, per eſſentiam interminabilem; per præſentiam inuiſibilem; per potentiam inſuperabilem; ero vobiſcum, per fidei firmitatem; per doctrinæ ſinceritatem; per poteſtatis æternitatem; per ſpei certitudinem; per charitatis operationem; Vt ſponſus; vt amicus, vt ſaluator; vt Deus: vt lapis, qui à fundamento euelli non poteſt. In anguſtijs, in perſecutionibus veſtris, quando quis forſan me abeſſe putabit; quando quòd me non habeatis, clamitabunt aduerſarij veſtri, tunc è medio respondebo; Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad cõſummationem ſæculi. Omnibus, inquam, diebus, vt ne momento

tulo quidem me careatis : vsq; ad consummationem sæculi , vsq; ad illa tempora calamitosa filij perditionis , indeficiens perdurabit fides Petri in successoribus eius : pro quo ipse rogavi , quem *m* semper audit Pater . Et tunc cessabit quidem motus ; non cessabit Ecclesia : transibit mundus ; Ecclesia non transibit ; sed transferetur , à militia ad triumphum ; à via ad patriam ; à labore ad præmium . Et nos (dicitis) illis successimus , & nos ad Ecclesiam pertinemus . Probate hoc , si potestis . Si discipulis vultis in cathedra & hæreditate succedere , eandem magistri doctrinam scõtemini : eandem discipulorum scholam frequentate : in eadem patrisfamilias domo iugiter permanete : eorum condiscipuli , eorum fratres estote : eos in fide , eos in operibus imitemini : si ad Ecclesiam attinetis , eam diligite ; eam non impugnete . Nos , dicitis , Ecclesiam habemus , ad quam spectamus ; quam honoramus ; in qua totum Christum possidemus . Sed ista , aut eadem est cum nostra , aut non . Eadem planè non est ; quia vos aliter , quàm nos , sentitis ; aliter vivitis ; aliter scripturas interpretamini ; pauciora sacramenta recipitis ; longè aliter de
illis

Luc. 22.

m

Ioan. ij.

illis creditis; multò diuersiùs ea dispensatis. Ergo alia est Ecclesia, quam profiteri. si alia, dicite, ubi Christus eam instituit? quando eam condidit? Quomodo in ea est Christus, si vnum caput est Christus, & vna est Ecclesia? Quomodo à Christo trahit originem, qui adhuc clamat: *n* Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo? Si igitur à Filio non est, curè neq; est à Patre; quia *p* Pater in Filio, & Filius in Patre est: si à Patre non est, stare vtiq; non valebit: *p* Omnis namq; plantatio, quam non plantauit Pater, eradicabitur.

Mal. 25.

Ioan. 14.

Matt. 15.

DE DVOBVS CON- sequentibus.

Cap. XIV.

NOrunt ista nonnulli; norunt se post desideria carnis ambulasse; à via regia deuiasse; Christum dereliquisse: aperuerunt oculos; agnouerunt viam; rediere ad eam, quæ vna est, & vera est Ecclesia, à qua arbitrariè, tumultuarieq; defecerunt: recepti sunt: confortati sunt: in-
ue-
nere.

venerunt Christum, quem amiserant: in eodem sinu recubnere, quem prius lacerare contenderant: in eadem fuere insiti arbori, à qua fuerant antea, vt noxij, ac degeneres, amputati. Es hæreticus? doleo. Sodales quæris? quid in te imiter, non video; quid plorem, inuenio. Fateris? resipisce, & recipieris. Fluctuas? tene fidem, ante naufragium. Diffidis? Osuualdus nouit errorem, & inuenit veniam. Es ab Ecclesia abscissus? vide ex trunco prodire rosas. Duo simul miracula in vno eueniunt: aridus stipes, perinde ac viridis, germinat: & germina sunt alterius speciei. Parumne tibi videtur, à priuatione ad habitum, à negatione ad actum fieri regressum? additur secundum; & quod in se natura non nouit, nullius inferente manu, nullius temporis intervallo producit: gemino miraculo excitatur fides, & reuirescendi spes ingeminatur. Vnde de ramis fractis ait Apostolus: *a* Si non permanse-

a Rom. ij.
b Hom. de Pastor.

rint in incredulitate, inferentur: potens est enim Deus iterum inferere illos. Ad quæ Augustinus addit; *b* Sine dicas oves errantes de grege; sine dicas ligna præcisa de vite; nec ad renocandas oves, nec rursus

E ad in-

Hier. li. i.
Prou. ij

ad inferenda ligna minus idoneus est Deus; quia ille summus pastor, ille verus agricola. Potest, qui adulteræ mixtus est, Domino iuvante, reuerti, ac vitam pœnitendo mereri: potest qui hæresi pollutus est, respiscendo redire ad salutem.

1. Cor. 3.

Sed sunt quidam tantò in sua perfidia obstinatiores, quantò in sua vita petulantiores; qui, instar huius mulieris, contentiosi, nullam transitionem recipiunt: quibus volunt scripturis assentiunt: nullius sancti Doctoris testimonia probant: sibi ipsis vix credunt; qui sibi ipsis leuiter quàm sæpissimè contradicunt: qui eas, quæ eorum sensibus subiiciuntur, dilucidas rationes, videre conuientes, contemnunt, atq; conculcant: qui tantò sæuiùs in Ecclesiam frendent, quãtò amantius ab ea monentur: qui ea sapientia mundana, quæ stultitia est apud Deum, tumidi, velut sapientes in oculis suis, ad interitum vsque delirant. Quales ad numerum describit Apostolus, dicens: Et erunt

1. Tim. 3.

homines seiplos amantes: cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediētes; ingrati, scelesti, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, caci; & voluptatum amatores

res magis, quam Dei: habentes speciem
quidem pietatis, virtutem autem eius ab-
negantes. O quantus iniquitatum acer-
uus, quanta illuvies? estne scelus non in-
his comprehensum? Et erunt, inquit: vti-
nam & nunc non essent. Homines: natura
quidem; sed moribus daemones. Se ipsos
amantes: effeminati; sine amore Dei.
Elati: correctionis impatientes. Superbi:
sibi ipsis solummodo confidentes. Bla-
sphemi; Cælum ipsum lingua transuerbe-
rantes. Parentibus non obedientes: qui-
bus ergo obtemperabunt? Ingrati: qui-
bus igitur beneficijs allicientur? Scelesti:
quæ vitia non habebunt? Sine affectione:
quid faciet proximus? Sine pace: quis cum
eis tractabit? Criminatores: ubi erit iu-
stus? Incontinentes; quid scædus? Immi-
tes; cui parcent? sine benignitate; ubi
opera misericordiæ? Proditores: ipsum
Magistrum negantes. Proterui: in suis dog-
matibus. Tumidi; in suis doctrinis. Cæ-
ci, in cognitione veritatis. Voluptatum
amatores; quantum studio ab Ecclesia dissi-
dent, & bona opera negant. Habentes spe-
ciem pietatis; Evangelium superficialiter
zelantes. Virtutem autem eius abnegan-

E a res;

Aug. lib.
13. con.
Faust.

m
Exod.7.

tes : spiritalem sensum abhorrentes ; & quod Euangelium præcipit , pedibus conculcantes . Periculosa tempora : pessimos homines . Quomodo cum illis agendum ? Hos deuota . Sanum consilium . Sed cur deuotare monetur Timotheus , qui ad illud sæculum non spectabat ? cui tandiu uiuendum non erat ? Et tunc tales profectò aderant , quorum dum desperabat correctionem , debebat deuotare incursum . / Non enim disputare amant hæretici : sed quomodo superare impudentissima audacia : de quibus item dicit Apostolus : Quemadmodum m Iamnes , & Mambres resistebant Moysi ; ita & hi resistunt veritati : homines corrupti mente ; reprobis circa fidem . Sed ultra non proficient : insipientia enim eorum manifesta erit omnibus , sicut & illorum fuit .

n
Socr.lib.

Quid eis superest ? ut mentis insaniam mors repentina sequatur : & Sacramentorum beneficio , in quæ peccauere , priuati ; cò protinus , moriendo delabantur , quò delabi longo tempore meruerunt : eorumque lingua moueri tandem ad ueritatem nequeat , quæ tamdiu blasphe-ma fuit in creatorem . Huiusmodi mortem subiit n Arius , de quo

Am-

Ambrosius: *o* Effusa sunt (ait) Arij viscera (pudet dicere vbi) atq; ita crepuit medius, prostratus in faciem; ea, quibus Christum negauerat, sœda ora pollutus. Crepuit enim, sicut etiam de Iuda p Petrus Apostolus dixit, quia possedit agrum de mercede iniustitiæ, & in faciem prostratus crepuit medius, & effusa sunt omnia viscera eius. Non est fortuita mors, vbi in sacrilegio pari, pœnæ parili processit exemplum: vt idem subirent supplicium, qui eundem Dominum negauerunt, & qui eundem Dominum prodiderunt. Huiusmodi mortem subiit Iulianus: siue fuerit à Persis, temerè in hostes excursans, iaculis confixus: siue, quòd copijs suis inuideret, de sublimi tumulo, quò spectatum ascenderat, à milite irato præceps actus, gladioq; transfixus: siue à faceto, & ridiculo barbaro (quales habent exercitus) siue à saraceno quopiam occisus. Vtq; se res habet; lethale certè (ait q Gregorius) ubiq; vniuerso salutare vulnus accepit: vnoq; facinore, multorum viscerum, perniciosè creditorum, pœnas exsoluit.

Hoc inquam genere mortis, à quo liberari orat Ecclesia, ij plectuntur, qui cum

E 3 Eccle-

H. A. Ec.
ca. 25.

o
Lib. j. de
Fi. ca. 9.

p
A. j.

q
Nazian.
or. 48. in
Iul. 2.

Ecclesia noluerunt participare; qui orationes Ecclesie despexerunt; qui eas non meruerunt. Qui autem occulto Dei iudicio non subito moriuntur, nouerint, neque subito eorum mortem terminandam, sed eius diuturnitatem aeternitate compensandam: nempe ut eorum facinorosa vita ad Dei patientiam commendandam; ad Ecclesiam utiliter exercendam; ad ipsorum leues excusationes diluendas longauitas, magno sempiternae mortis congiario, talibus militibus debito, remuneretur. Nos iam derelinquamus Scharnitz: desinamus has Scharniticas bestias cornupetas in saxa & arbores insanire ac furere: sibi obsunt; Ecclesie nihil. Et ad hostiarum distinctionem, ut rei scopus propius attingatur, deueniamus.

DE MULTITUDINE
hostiarum legis.

Cap. XV.

Quoniam verò duplex est quantitas, nimirum discreta, atque continua; prius de numerali, atque discreta hostiarum quantitate tractemus. Magnum autem & penè innu-

innumerabilem fuiſſe ſacrificiorum numero-
rum in lege, ex ipſo Leuitico, & Numero-
rum libro ſummatim haberi poteſt. Di-
ſtinguuntur autem tribus modis: vel reſpe-
ctu ſuarum operationum; vel ratione par-
ticipantium; vel reſpectu materiæ & for-
mæ, ſeu finis. Si operationes attendimus,
quinque erant genera ſecundum *a* Albertum:
videlicet, holocauſtum, pacifica, viſtima,
immolatio, & hoſtia. Holocauſtum erat,
quod totum comburebatur, ſic dictum à to-
talitate incendi; quod etiam holocarpoma
à totalitate fruſtus ſecundum *b* Origenem
dicebatur. Pacifica, quæ pro inita pace,
vel ineunda: ſiue pro peccatorum reconci-
liatione ſacrificabatur. Viſtima, quæ victa
tradebatur, vel pro victoria parta. Immo-
latio, quæ per animal, mola capiti ſuperpo-
ſita, tanquam Deo dicatum, fiebat; vel per
tales oblationes, quæ molebantur, vt ſari-
na, thus, & huiusmodi. Hoſtia verò ea di-
cebatur, quæ ad oſtium tabernaculi, mani-
bus offerentium capiti eius impoſitis, offe-
rebatur; velut per eam ad ſancta pateret
acceſſus: vel quòd pro expugnatis, aut ex-
pugnandis hoſtibus peculiare ſacrificium
eſſet. Attamen etſi diſtinctè ponatur ho-
ſtia;

a
In ſem. de
Cor. Chr.
diſt. n. 1.
Tract. 1.
cap. 2.
b
Hom. 5. in
Leuit. 7.

stia ; habet tamen quid commune cum omnibus, sicut oblatio; quæ in omnibus sacrificiorum generibus inuenitur : nam quidquid sacrificatur, offertur . Idq; communiter dicebatur hostia , quod offerri debebat , ad quoduis supradictorum sacrificiorum animal , sine res spectaret . Quare sicut quantum ad actum offerendi , vnumquodq; sacrificium dici poterat oblatio : ita tantum ad rem oblatam vnumquodq; sacrificium dici poterat hostia . 6 Mille hostias obtulit Salomon super altare in Gabaon , & tamen dicitur obtulisse eas in holocaustum . Lex pacificæ sancitur , & tamen hostia nominatur : 4 Si immolaueritis hostiam pacificorum Domino , vt sit placabilis , eo die , quo fuerit immolata , comedetis eam , & die altero . De victimis etiam agebatur , & tamen dicitur : 6 Sanguinem hostiarum tuarum fundes in altari . Misso Iona in mare , & pacatis fluctibus , 7 immolantur hostiæ Domino , & hostia vocatur immolatio . Huinsmodi loca plurima in sacris literis inueniuntur : ex quibus manifestè apparet , non solum alterutrum vsurpari nomina sacrificiorum ; verum etiam omnia communi nomine hostias appellari : & per idipsum

6
3. Reg. 3.

4
Leu. 19.

6
Ibid.

7
Ioan. 1.

id ipsum rem sacrificatam, vel sacrificandam posse absq; differentia significari.

Has inquam hostias si per participantes cum g Origene distinguimus: aliz quidem ita fuerunt Dei solius, vt nullus hominum, nec ipse Moyses, aut Aaron participaret ex ipsis; quæ holocaustomata siue holocarpomata dicebantur. Quædam ad sacerdotem attinebant, & ad filios eius. Quædam ad filias etiam & vxorem. Quædam verò ad ipsum & populum, nempe ad mundos.

Diuidunt eas alij per materiam tripliciter: nam vel materia erat animata, & sic dicebantur victimæ, & hostiæ: vel inanimata, sed solida; & sic dicebatur immolatio, à molitione, quæ per molam fiebat: vel materia erat liquida; & sic dicebantur libamina. Per formam verò seu finem, etiam tripliciter: nam quæ totæ in honorem Dei offerebantur, dicebantur holocaustomata: quæ ad expiationem, dicebantur hostiæ pro peccato: quæ pro beneficio accepto vel accipiendo, dicebantur pacificæ. Hæ tamen hostiæ eadem re ipsa sunt cum prioribus, quamuis in modo doctrinæ distinguantur.

Tantus autem earum numerus atq; diuersitas ob multa fuit. Primum: vt quantus

Hom. 5.
in Leu.

tus honor Deo deberetur ab earum numero, & magnitudine homines intelligerent: indeq; simul tanquam calculis numerando, & calamis metiendo, innumerabiles esse diuinas gratias, atq; immensas, decernerent. Quemadmodum & Abraham dixit Dominus, ad eius sobolis numerum amplificandum: *b* Numera stellas, si potes; sic erit & sementium. Rursus: ut ex qualitate, & quantitate hostiarum melius illi possent peccata sua discernere, ac ponderare. Utq; vna explicaretur, quantam victimarum litationem peccata omnium hominum postularent; pro quibus tot animalium species non sufficerent. Præterea, quia cum omnes hostiæ vnā hostiam Christum Iesum, velut lineæ centrum, respicerent; huiusq; vnius hostiæ perfectiones immensæ, vnius victimæ inmolatione ac proprietate præsignari non possent, augetur hostiarum numerus, ut in multis vna, utconq; fieri potest, describatur. Vel (ut ait *Origenes*) quoniam introiuit peccatum in Mundum; peccati necessitas propitiationem requirit, & propitiatio non fit, nisi per hostiam, necessarium fuit provideri hostiam pro peccato. Et quoniam peccati diuer-

b
Gen. 15.

i
Ibi. sup.

diuersæ, & variz qualitates fuerunt; diner-
forum animalium mandantur hostiz, pro-
cul dubio, quæ conuenirent multitudini
peccatorum.

DE VNITATE HO-
stiz Euangelij,

Cap. XVI.

VBi verò Dominus noster in ara cry-
cis, vt summus summorum sacer-
dotum Pontifex, seipsum obtulit Patri in
sacrificium, quod omnia & singula legis
sacrificia figurabant; à quo omnium lega-
lium hostiarum virtus, velut à viuo fon-
te, manabat; cesserunt omnia vni; atq; vt
vmbre coram Sole, cesserunt. Propterea
verbam Hierusalem a deletam, aiunt. vt pu-
niretur populus: ideo templum subrutum,
vt typicæ hostiz tollerentur. *b* Vide (inquit
Origenes) quantis indigeant ista omnia ho-
stijs; quantos requirant vitulos; quantos
arietes, quantos hircos. Sed & in his om-
nibus vnus est agnus, qui totius Mundi po-
tuit auferre peccatum: ideo cessauerunt ca-
teræ hostiz, quia talis hæc fuit hostia, vt

a Apud
Hieron.
Ep. 17.
Pau. &
Eust. ad
Marc.
b
Hom. 24.
in Num.
28 & lo-
quen.

Vna

•
Ser. 8. de
Pass. Do.

vna sola sufficeret pro totius Mundi salute. Ceteri enim precibus peccata, hic solus potestate dimisit. Sic ergo imbuatur Mundus: primò, per diuersas hostias remissionem querere peccatorum, donec veniat ad hostiam perfectam, ad hostiam consummatam, agnum anniculum perfectum, qui tollat peccata totius Mundi. • Nunc (ait Le.) carnalium sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum, vna corporis, & sanguinis tui implet oblatio.

•
d
Hebr. 9.

Vna itaq; est hostia Evangelij, omnes legis hostias complectens, Iesus Christus Dominus noster. • Neq; vt sæpè offerat semetipsum quemadmodum Pontifex intrat in Sancta sanctorum per singulos annos in sanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine Mundi: nunc autem semel in consummatione seculorum: ad destructionem peccati per hostiam suam apparuit, ait Apostolus. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaustiunda peccata: • Incedens vsq; ad interiora velaminis, vbi praeursor pro nobis ipse introijt, secundum ordinem Melchisedech

•
Hebr. 6.

Ponti-

Pontifex factus in æternum. Vis holocaustum? Ipse fuit vnigenitus *f* Isaac, petitus in holocaustum. Vis pacificam? Ipse est *f* Gen. 12: g pax nostra, qui fecit veraq; vnum; medium parietem macerie soluens in carne eius. *g* Eph. 2. Vis victimam? De ipso ait Ieremias: *b* Ecce ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam; & nō cognoui, quia cogitauerunt super me consilia, dicentes; Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viventium, & nomen eius non memoretur amplius. Vis immolationem? *i* Pascha nostrum immolatus est Christus. Vis hostiam? vis oblationem? Ita *k* Christus dilexit nos, vt traderet semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Delectant in hyeme flores depicti, aut in sericas frondulas elaborati: bene olent in hyeme flores veteres in armarijs confipati: at succedente vere, veri flores ita delectant, ita olent, vt artificiales, antiquosq; flores despiciamus: hos namq; ideo æstimabamus, quia veros, recentescq; eo tempore habere non poteramus. Hoc sanè modo, tempore legis requirebat Deus tot, tantaq; genera hostiarum: quando autem *l* hyems illa abiit, & recessit; quando *l* Cant. 2: semper

tempus Euangelij accessit, & flores omnium gratiarum in terra nostrę carnis, à Verbo assumptę, apparuerunt: defecerunt illę, vt figurę; defecerūt, vt veteres; eas amplius Deus neq; oblatas suscepit, neq; , non oblatas requisiuit: *m* sacrificium, & oblationē noluit: Holocaustū pro peccato non postulasti. Vnde hoc? proximus erat vnicus ille, ac verus *n* flos campi, liliūq; cōualliū, in odorē suauitatis, Filius Dei; *o* in quo Pater se benē cōplacuit; & qui statim dixit; Ecce venio.

Hanc vnā eandemq; hostiam ei & nos quotidie offerimus in altaris sacrificio; qua sacerdos pascitur; qua Ecclesia saginatur; in qua idem Christus iam olim immolatus, offertur, & sumitur. Sed dices; *p* Nonne in Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternā potens? Vtiq; . Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Pater. Quare? Ad recordationem mortis eius, Quot igitur hostiæ? Vna omnino. Quomodo vna, & non multę? Quia semel oblatus est Christus; hoc autem sacrificium exemplum est illius, id ipsum, semper id ipsum. Nonne in multis locis offertur? Ita. Nunquid proinde multi sunt Christi? Nequaquam, sed vnus est Christus. Num hic totus, ibi non totus?

Non

Psal. 39.

Can. 2.

Matt. 3.

De cons.
d. 2. cap.
in Chri.
semel. ex
Chrys.
Hom. 17.
in cap. 9.
ad Hebr.
& in 4.
Sen. dist.
12.

Non ita : sed & hic plenus ex stens , & illic plenus . Quomodo ? sicut enim quod ubiq; offertur , vnum est corpus , & non multa corpora ; ita & vnum sacrificium .

Sciendum tamen, quamvis idem sit Christi corpus, quod tunc in alta cruce est oblatum , & quod nunc in altari sacro offertur ; hoc tamen aliter, atq; aliter fieri . Ibi enim passibile, & mortale; hic immortale, & impassibile . Ibi cruentum , hic incruentum . Ibi visibiliter ; hic invisibiliter . Illic in forma propria ; hic sub speciebus panis & vini . Ibi per ministerium impiorum ; hic verò piorum . Ibi semel ; hic quotidie . Ibi cum impropierijs ; hic cum canonicis spiritalibus . Ibi passio exercetur ; hic passio representatur . Ibi merita cumulantur ; hic eadem applicantur . Illic sitit ; hic sitientibus suum sanguinem propinat in potum . Illic spinis, clavis, lancea transfigitur, & laceratur ; hic manducatur, & non scinditur, dentibus tractatur, & non teritur ; palato ducitur, & non violatur . Ibi sensibilibus clamat, hic sonitus non auditur, & anima excitatur . Ibi spiritum emittit ; hic spiritum immittit . Ibi moritur ; hic mori iterum non potest . Ibi derelinquitur ; hic frequen-

9
Emil. fer.
1. post
Pasc,

quantatur. Ibi tanquam peccator oblatus est, qui peccatum non nouit; hic verò, vt innocens immolatur & sumitur. Quemadmodum in hædo, ab omni multitudine immolato; & in agno, qui per domos comedebatur, ab antiquo innotuit. Nam Iudæi hædum occiderunt, inter iniquos, & peccatores Saluatorem deputantes: nos autem, (ait q Eusebius) quia eum innocentem, & Filium Dei credimus, agnum absq; macula immolamus, & sumimus. Ita tamen, vt hoc & illud; vnum sit sacrificium, vna victima, & vna prorsus hostia salutaris.

MVLTA HABET HO-
stias Euangelium: et vnā.

Cap. XVII.

Hom. in
Psal. 95.

Habet tamen etiam Ecclesia multa; ac varia hostiarum genera; non quæ secundum legem iacidunt, sed quæ decent Euangelicam gratiam: quarum decem ponit a Chrysostomus; Nimirum; salutarem; martyrum; deprecationis; iubilationis; iustitiæ; eleemosynæ, laudis, compunctionis & humilitatis; prædicationis;

nis ; atq; fructificationis . Hostia salutaris est spirituale, ac mysticum illud donum, de quo Paulus ait : *b* Imitatores estote Dei, tanquam filij dilecti ; & ambulate in dilectione : quemadmodum & Christus dilexit nos ; tradiditq; semetipsum pro nobis . De hostia martyrum exponit *c* hic Chrysostomus locum Apostoli : *d* Ut exhibeamus corpora nostra hostiam viventem, sanctam, Deoq; placentem . De hostia deprecationis scribitur : *e* Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo : Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum . Hanc si de carne pudica, de anima innocentis, & de spiritu perfecto proficiatur, *f* optimam hostiam appellat Tertullianus ; at maiorem ; supple, quam fuerint antiqua animalium sacrificia . De hostia laudis habemus : *g* sacrificia Deo sacrificium laudis . De hostia iustitiae : *h* Tunc acceptabis sacrificium iustitiae . De hostia eleemosynae monet Paulus : *i* Beneficentiae autem, & communionis nolite obliuisci : talibus enim hostijs promeretur Deus . De hostia iubilationis legitur : *k* Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hostiam vociferationis, id est, iubilationis, ut intelligit cum Chry-

F *osto.*

b Ephes. 5.

c In ps. 95.

d Rom. 12.

e Psal. 140.

f In Apolog. adu. Gen. cap. 30.

g psal. 140.

h Ibid.

i Hebr. 13.

k Psal. 146.

I
Psal. 50.

m
Rom. 5.

m
Phil. 4.

o
Lib. 4. in
1. Reg. 9.

p
Lib. 1. in
1. Reg. 1.

q
Esa. 56.

r
Matt. 19.

s
In ps. 95.

Isidoro Augustinus. De hostia compun-
tionis & humilitatis asseritur : **I** sacrifici-
um Deo spiritus contribulatus : cor con-
tritum & humiliatum Deus non despicies.
De hostia prædicationis inquit Apostolus :
m Administrantes Euangelium Dei , vt fiat
oblatio gentium accepta , & sanctificata in
Spiritusancto . Deniq; de hostia fructifi-
cationis idem ait : **m** Repletus sum exce-
ptis ab Epaphrodito, quæ misistis in odorem
suauitatis hostiam acceptam, placentē Deo.

Est item hostia deuotio mentis : vt ex-
ponit **o** Gregorius illa verba : Populus non
comedit ; nisi prius Samuel benedixerit : si
hostia mentis (ait) eius deuotio est; hostiæ
benedicitur, quando ad vocem prædicationis
sanctificatur . Hanc etiam hostiam, so-
lemnem superius vocat : **p** Solemnis quip-
pe hostia fuit, de incomparabili eloquio,
singularis oblatio deuotionis .

Dicitur etiam hostia castitas ; placenti-
bus Domino hostijs **q** eunuchorum ; idest
eorum, qui pro **r** regno Dei se ipsos castra-
uerunt . Vnde **s** Hieronymus ad illa verba,
Tollite hostias, & introite in atria eius, Vos
ipsi (ait) asserite hostias . Quas hostias ?
s Vos ipsi estote hostiæ : virginitas holocan-
stum

rum Christi est : vniuersa castitas siue in-
virginitate, siue in viduitate, siue in conti-
nencia, hostia Christi est. Rem nouam lo-
quor : hostia castitatis ipsa se portat : Tol-
lite hostias, & introite in atria eius.

Item hostiæ sunt quælibet opera charita-
tis : de quibus scribitur : Diligere prox-
imum, tanquam se ipsum, maius est omnibus
holocaustis, & sacrificijs. Mar. 12.

Hostia quoq; dicitur completa ac perfe-
cta sanctitas, de qua vaticinatus est Mala-
chias : Placebit Domino sacrificium Iu-
da, & Ierusalem, sicut dies seculi, & sicut
anni antiqui. Quem locum de sanctis ho-
minibus exponit B. Augustinus, in qui-
bus post iudicium, nullum omnino inuenie-
tur peccatum, atq; ita se ipsos offerent in
veritate iustitiæ, sine vlllo vitio, vt hostiæ
immaculatæ; & vt pristinis diebus annisq;
prioribus, scilicet, quando in vmbra huius
rei futuræ, mundissimæ hostiæ offerebantur. Cap. 3.
Lib. 20. de
Ciuic. De
cap. 16

Postremò, quia in hostiæ sacrificio re-
quirebatur occisio animalis oblati; vsurpa-
tur plerumq; hoc nomen; & ipsi y gladi-
atores, qui publicè voluptatis causa se mor-
ti exponebant, hostiæ dicebantur. Et quia
potissimum offerebatur pro peccatis; idcirco Tertull.
lib. despe.
cap. 19

F 2 co ho.

84 De Quātitate Hostiæ.

co hostia, ipsiusmet peccati nuncupationem accepit: Omnis quippe hostia pro peccato, dicitur peccatum, ait & Ambrosius. Et quia vel ad honorem Dei, vel ad placandum Deum offertur, accidit, ut etiam quæ idolo a Dagon offerebantur, quem pro Deo suo Philistini colebant, hostiæ dicerentur. Tandem quia in hostijs puritas magna requirebatur, merito actum est, ut unumquodque bonum opus, utraqueq; hominis perfectio, ipse benè compositus homo, hostia in diuinis scripturis, & apud sanctos Patres vocetur. Quomodo corpus, inquit, hostia fiet? Nihil mali respiciat oculus, & factus est hostia: nihil turpe loquatur lingua, & facta est oblatio: nihil iniqui committat manus, & facta est holocaustoma *b* ait Chrysostomus. Immo non sufficiunt ista; sed & bona etiam faciamus, opus est: nimirum, ut elemosynam faciat manus: calumnias inferentibus benedicat os: auditus diuinis continuò sermonibus vacet. Nam apud veteres (docet & Ambrosius) ideo oblata occidebatur hostia, ut homines peccati causa morti subiectos significaret: nunc autem quia per donum Dei, purificati sunt homines, & a morte secunda liberati, viuat hostiam

a
In ep. ad
Heb. c. 9.

a
Iudic. 16.

b
Rom. 20.
in Rom.
12.

c
In eūdem
locum.

stiam debent offerre, ut signum sit vitæ æternæ. Non enim sicut tunc corpora pro corporibus immolanda; sed vicia corporis perimenda sunt.

Ecce quot habes hostias, quas offeras, ecce quales habes, quas mactes; quotidie potes, ubiq; potes hostias offerre. Non aliunde inquirenda tibi sunt animalia; te ipsum quære, & inuenies hostiam. Quomodo igitur vna est hostia, si multæ sunt? Sunt utique multa, & tamen vna est. Spirituales multæ sunt, de quibus dicitur: *Offerentes spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.* Sacramentalis verò vna est hostia: vnum est Eucharistiæ Sacramentum, vnum est sacrificium Corporis, & Sanguinis Christi.

DE VNITATE HOSTIÆ
in Sacrificio, & Communione.

Cap. XVIII.

VNum inquam est, secundum Sacramenti substantiam, illud, quod à sacerdote in altari iugiter immolatur, & quod à fidele communicante percipitur: tamen

F 3 VC

ut in altari à sacerdote offertur, est etiam sacrificium. Hoc verò pluraliter dicitur in canone Missæ; * Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia; tum quia omnia veteris legis sacrificia continet; tum quia, sub diuersis speciebus, quippe panis & vini offertur: tum etiam, ut cumulum donorum & gratiarum in ipso, per ipsum, & cum ipso sacrificio ostendat, tametsi vnum est sacrificium, & vna hostia: de qua etiam in canone habetur: * Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Illudq; obseruandum, tunc pluraliter dici, dona, munera, & sacrificia, cum non sunt consecrata: post consecrationem verò, singulariter sacrificium, & hostiam dici. Nam ante consecrationem adsunt adhuc substantiæ naturales in pane, & vino, & secundum substantias distinguuntur; licet ad vnum dirigantur sacrificium: post consecrationem verò nulla est amplius substantia panis in pane, neque vini in vino: sed per transubstantiationem est vnicum & sanctissimum Corpus Christi: & quamuis diuersæ illæ species diuisim diuersa mysteria representent: omnia tamen mysteria ad vnum Christum tendunt, quem vnum illæ diuersæ species æquè ple-

næ,

quæ, realiter continent. Et quamvis ex vi verborum consecrationis in pane sit solum Corpus Christi; ex vi verborum in vino sit solum Sanguis Christi: est tamen totus Christus sub specie panis, & totus sub specie vini, propter unionem naturalem, animæ cum corpore: quæ unio talis est à Resurrectione Dominica, ut amplius diuidi nequeat: & propter unionem hypostaticam Verbi cum anima, & corpore, nunquam, & nullo casu intermiscibilem. Qui verò alteram, vel utramq; concomitantiam negat, diuidit Christum, & quasi laniatur efficitur Corporis Christi: immo peior ipsis crucifixoribus. Hi namque etsi occidendo, à corpore animam instrumentaliter separauerint, corpus tamen tunc erat passibile, aliter occidi non potuisset: nec propterea à corpore, aut anima separare poterunt deitatem. Ille verò concomitantiam negando, animam à corpore iam immortalis, suo modo diuidit: & quantum in se est, ab anima & corpore ipsam remouet diuinitatem. Sed quid absurdius? Prope mortem est frater tuus, & testans ait: Hanc domum meam relinquo fratri meo Ioanni; & nihil aliud explicat. Moritur; in illa

F 4   domo

domo est etiam puteus, num vis etiam puteum? haud dubio. Quare? ille profecto nullam mentionem fecit de puteo; reliquit quidem domum; sed puteus non est domus, neque domus est puteus. Non refert, inquires, sufficit reliquisse domum, nam simul intelligitur, quicquid immobiliter attinet ad illam, etsi quicquid attinet, non sit domus. Si ergo puteum à domo non diuidis quia spectat immobiliter ad domum, quamvis ipse non sit domus; cur animam, & deitatem diuidis à corpore Christi, si anima & deitas immobiliter attinent ad corpus Christi, licet neque anima, neque deitas sit corpus? Rursus, nascitur tibi filia, & ipsa est alba oculos: tu non talem, sed nigram oculos malle: remouetur igitur albedinem, quæ non placet. Non possum, ais; est enim accidens inseparabile. Accidens à substantia separare non uales, incorrupta substantia, quia inseparabiliter inest; & substantiam diuidere ualebis à substantia, cui indiuisibiliter est unita, utraq; si nullo inuiolata substantia? Ad eundem modum Ebion diuidebat Christum, negans eum esse Deum, & hominem: sed quid dicit Ioannes? *Omnia spiritus,*
qui

Ep. i. c. 4.

qui ſoluic Ieſum, ex Deo nō eſt, & hic eſt anti-
chriſtus. Ergo niſi velimus Chriſtum ſol-
uere, conſiteri cogimur totum Chriſtum eſſe
ſub hac ſpecie panis, & totum ſub illa ſpecie
vini: & hic, & ibi vnum eſſe Chriſtū, & pro-
inde per vtramq; ſpeciem vnum eſſe ſacri-
ficium, & vnā hoſtiam. Nam poſt confe-
crationem accidentia ſeu ſpecies panis &
vini, diuina potentia, per ſe ſtant. ſine in hæ-
ſione ſubſtantia: vnde nō ponunt in nume-
rum cum corpore Chriſti, qui vnus eſt, &
vnū habet corpus. Quamobrem ſacerdos,
peracta conſecratione, ſuper hoſtiam, & ca-
licem ſimul ſignando, dicit: * Hoſtiam pu-
ram, hoſtiam ſanctā, hoſtiam immacula-
tā: nimirum quia tam panis, quā vinum
dicitur hoſtia; immo ſub vtraq; ſpecie vnā
eſt hoſtia. Ter autem ſignat, & ter eam no-
minat hoſtiam, vt ſub vtraq; ſpecie indices
eſſe totum Chriſtum ſecundū triplicem eius
ſubſtantiam, nempe corporis, animæ, & dei-
tatis. Mox vt oſtendat hanc vnicā hoſtiā
ſub duabus diſtinctis ſpeciebus offerri, bis
ſignat ſingulatim primò ſuper hoſtiam di-
cens; * Panem ſanctum: deinde ſuper cali-
cem, ſubdens; * Et calicem ſalutis perpetuæ.
Hanc verò vnā eſſe hoſtiam non ſolum ab
vni-

vnitate corporis Christi accipitur ; verum etiam à significatione ipsius nominis . Hostia namq; secundū Isachium dicebatur , vel quòd per eam accessus haberetur ad ostium tabernaculi ; & sic sine aspiratione deberet scribi: vel quòd hostibus fuis, vel fundendis offerebatur . Vtrumq; enim sub vtraq; specie facit hostia Euāgelij, & maiora prestat: nam celorum hostia reſerat ; & contra visibiles atq; inuisibiles hostes mirum in modū valet . Et ex his duobus effectibus eam D. Thomas in hymno celebrat, dicens : * O salutaris hostia , Quæ celi pandis ostium, Bella premunt hostilia, Da robur, fer auxilium. Nihilominus licet ita hæc se habeant , vsus tamen ratione distinctionis obtinuit, vt sacramentum sub specie vini dicatur calix , sub specie panis dicatur hostia . Ita vt etiā ante consecrationem & extra altare , materia illa panis azimi pro sacrificio præparata, communiter hostia nuncupetur .

Ex dictis sufficienter patet , quomodo etiam plures hostiæ sint vna hostia ; & vna etiam sit illa, qua sacerdos communicat , & qua communicat laicus ; nisi hoc addito , quòd sacerdos non solū eam sumit vt Eucharistiam , verum etiam eam Patri offert in altari,

altari, ut Sacrificium. Ratio est: quia unitas vel pluralitas sumitur ab unitate, vel pluralitate termini: terminus autem consecrationis est corpus Christi, quod cum sit omnino unum, una erit hostia, etsi mille hostiæ consecrentur. Non .n. corpus Christi transubstantiatur in substantiam panis, ut plurificetur ad plurificationem substantiarum panis: sed e cōtrario, substantiæ panis, quotquot sint, transubstantiantur in corpus Christi. Unum corpus Christi, una Eucharistia, & una hostia. Quod verò attinet ad accidentia panis, quæ remanent post consecrationem sine inmixtione substantiæ, plura utiq; sunt in pluribus hostijs; unitatem autem hostiæ non dirimunt, ad cuius substantiam, nisi ratione symboli & continentis non amplius pertinent. De quibus etiā dicitur, * Sub diuersis speciebus, Signis tantum, & non rebus, Latent res eximie. Et de totalitate subditur: * Panis cibus, sanguis potus; Manet tamen Christus totus sub utraq; specie. Hæc autem Christi vnitas, tam in pluribus & singulis diuisim hostijs, quam in pluribus et singulis particulis vnius eiusdem, talis sanè censenda, & tenenda est, ut partium Christi nulla fiat confusio, nulla
mem-

membrorum corporis Dominici vno promiscua, ut pes cum capite, oculus cum calcaneo, nasus cum digito confundatur: absit hoc. Multa remanent membra, & vnum corpus; in suis distinctionibus membra, in sua natura corpus. Quid, oro te, monstruosius, quam confundere membra Christi? Par enim impietas est coniungere more Sabellij, & Arianicè separare; coniungere in personam vnā, separare naturis. Quod de Deitate inquit *b* Gregorius, hoc ego dico de Christi humanitate: hoc de multis membris in vno corpore; hoc de triplici Christi substantia in vna persona.

b
Nazian.
Or. 6. de
Spiritu-
sancto.

DE POTESTATE ECCLESIAE
*super dispensationem Sacramen-
torum, & de quibusdam hostiæ
distinctionibus.*

Cap. XIX.

Solet autē Ecclesia Catholica grandiori hostiæ yti in sacrificio Missæ, minorē verò pro communione fidelium: quod facere & potuit, & decuit. Potuit quidem: nam licet verba, quibus Eucharistia cōficitur, ab ipso
Do:

Domino sint tradita, in quibus nulla unquā
varietate cōtinuò perseveravit; & licet Do-
minus noster primus fuerit eiusdem institutor,
qui & discipulis suis in eāna similiter
faciendi potestatem dedit, inquit: Hoc fa-
cite: *a* Iacobus tamen frater Domini, & Ba-
silius Cēsariensis in scripturis addiderūt no-
bis Missæ celebrationem, idest ordinem ce-
lebrandæ Missæ: sicut etiam fecit Clemens
atq; Chrysostomus; necnon alij, alia adden-
tes ad eius decorem atq; solennitatem. Qua-
re ab ipso Apostolorum tempore pro con-
fesso habetur Ecclesiam in dispensatione, &
ministerio Sacramentorū habuisse auctori-
tatem. Quam certè B. Paulus exercuit, ubi
de hoc ipso Sacramento altaris Corinthios
instruens, ait: *b* Itaq; fratres mei cum con-
uenitis ad manducandum, inuicem expecta-
te. Si quis esurit, domi manducet, ut non in
iudicium conueniatis. Cætera autem, cum
venero, disponam. *c* Vnde intelligi datur
(inquit Augustinus) quia multum erat, ut
in Epistola totum illum agendi ordinem in-
sinuaret; idq; quod vniuersa per totum or-
bem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse,
quod nulla orarum diuersitate variatur.
Hanc autem auctoritatem à Domino ipso

a
De cons.
d. 1. Iac-
obus.

b
Ep. 1.
cap. 1.

c
De var.
cōs. Reg.
Ep. 118.
ad Ian. Et
de cons.
d. 2. li-
quido.

acce-

accepisse Apostolos, idem Augustinus superius declarauerat : vbi concludens, quod non propterea pransi, aut exnati debeamus Eucharistiam sumere, quia post cibos à Domino sumpserunt Apostoli ; adiicit : *¶* Ideo Dominum non præcepisse, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat ; seruaret hunc locum. Quamobrè de alijs etiam Ecclesiasticis antiquisq; cōsuetudinibus generatim ait : *•* Sunt multa, quæ vniversa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta benè creduntur, quanquam scripta non reperiantur.

*De bapt.
c6. Don.
lib. 5.
cap. 33.*

Novit semper hanc eandem Apostolicæ auctoritatis successionem Sancta Mater Ecclesia : novit diuersis temporibus alios atq; alios requiri vtilis ritus ; proinde aliquet in Sacramentorum administratione pro eorundem cultu & fidelium vsu, vbi operæ pretium fuit, mutavit : *¶* declarans hanc potestatem se perpetuò habuisse, vt in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipiendum vtilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicaret.

f *Concil.
Tri. Scil.
21. c. 2.*

Ideirò quamvis antiquitus ipsis sumen-
sium

eius manibus Eucharistia committeretur, ut in domū referri, & ibi pro opportunitate sumi posset: quamvis in itinere, in navigatione tam ferre liceret: ortis tamen casibus, quibus alieno vsui, quā fas erat, à quibusdā applicabatur: demum repescente hominū charitate; & debita tanto Sacramento veneratione apud quosdam diminuta: hæresibusq; varijs de tam clara, ac certa eius veritate superfeminatis; huiusmodi vsus abrogauit, & immutato Sacramento, mutauit: nec ultra sumentium, siue peragantium arbitrio commisit: sed per ministros Ecclesiasticos, loco, modo, & tempore cōstitutis, reuerenter distribuit; & honorificè, ut patet, tantum in Ecclesijs conseruat.

Voluitq; ut talis panis consecrandus, seruata materia requisita, differenter conficeretur à pane communi: ut inde nosceretur apertius talem esse distinctionem inter profanum panem, & sacrum, qualis est inter substantiam panis, & substantiam Corporis Christi: *g* Non enim ut cōmunem panem, neq; communē potum ista sumimus, inquit Iustinus. Vnde Beda, qui vixit circa annū Domini 720. de quibusdam paganis, filijs Regis cuiusdā Christiani demortui: *b* Cū

video;

g Iust. Mar.
Ora. ad
Anton.
Pium.
b
Lib. 2.
Hist. c. 9.

viderent, ait, Pontificem celebratis Missarū solemnijis, Eucharistiam populo dare, dicebant; Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro dabas, & populo adhuc dare non desistis? Iterū voluit, ut ibi etiam signa aliqua efficerentur imaginis Christi, siue nominis, siue passionis eius; non solum ob eandem distinctionem; verū etiam ut inde quoq; Christum realiter ibi esse, & memoriam passionis eius fieri manifestaretur: & sacerdos contrectando, & populus adorando, oculatim ad præcelsa illa mysteria subleuarentur.

Adhuc voluit, ut eius forma esset orbicularis, tum ut mannae magis respōderet; tum quia oris rotunditati aptius accommodatur. Adde, quia figura illa est figurarum perfectissima, quæ Sacramento perfectissimo cōgruebat: necnon figura orbium, idonea ad cælicum, atq; Angelicum panem designandum. Quinimmō ut per tale æternitatis symbolum, æternum eum esse denotaret, qui sub illis speciebus adoratur, & sumitur.

Rursusq; voluit, ut subtilis esset hostia, atq; in modica quāitate, ut facilius lumeretur. Ut eius pretium melius discernere-
tur: pretiosa enim in minori quantitate,
inue-

inueniuntur. Vt in fractione pauciores micas
atomosq; emitteret. Vt species illæ citius à
stomacho haurirentur, & cibus quotidianus
suis horis succederet. Vt hinc etiam maiore
fidem exigeret, quod planè est fidei Sacra-
mentum. Vt tale transubstantiationis opus
multò magis ad Dei omnipotentiam refer-
retur; simulq; commendaretur amor Redē-
ptoris, & potentia cōditoris: i sicut hydria
farinæ viduę Sareptanę indeficienter creuit:
& sicut h quinq; solùm panibus mirabili in-
cremento circiter quinq; millia hominum
Dominus paut. Tum verò vt meliùs seruari
posset in vsum communicantium, ne ob ni-
miam quantitatem specierũ duresceret ma-
gis: fuit. n. necesse, vt Eucharistia (consu-
lente presbytero) madefieret, antequã / Se-
rapioni seni atque ægroto porrigeretur.
Itemq; , ne ex proluxa masticatione reue-
rentia habetaretur. Neuè ex magna specie-
rum quãtitate, reliquia aliqua dentibus im-
plicata remaneret. Habemus ad hoc Salua-
toris exemplum, qui licèt posset magnos, &
integros panes discipulis distribuere, fregit
tamen priùs, fractumq; distribuit, & de Iuda
dicitur, post m buccellam introisse in eum.

Sathanam. Etsi enim fractio illa multis sic

3. Reg. 17

h
Ioan. 6.

Euclib. 6.
hik. c. 36.

m
Ioh. 13.

G - facta

facta mysterijs ; uffiœt tamen nobis nunc
 scire, quòd facta sit ; ut verè dicamus, buccellas
 Dominũ dedisse, qui integros habuisset panes, ut daret, si uoluisset . Eundẽ deinceps
 ritum haud dubio seruauerunt Apostoli :
 n Panis, quem frangimus (ait Paulus) nonne participatio Corporis Domini est ? Et
 Lucas o de primis illis fidelibus scribit, eos fuisse
 perseuerantes in doctrina Apostolorũ, & communicatione fractionis panis. Nosq;
 ad hodiernum diem easdem hostias, quibus in laicorum communione utimur, particulas nominamus .

n

1. Cor. 10

o

Act. 2.

DECVIT, MAIOREM HO-
stiã Sacrificia, minorem Commu-
nioni decernere.

Cap. XX.

Voluit insuper Ecclesia, ut inter ipsas
 hostias differentia esset quantitatis: &
 minore sumeret non sacerdos, maiori verò
 sacerdos sacrificaret. Decuit enim. Pri-
 mamq; ut inter Eucharistiã, ut Sacramen-
 tum est, & ut Sacrificium, aliqua fieret diff-
 rentia, quæ quidẽ cum in essentialibus fieri

ECC

non posset, nec deberet, propter institutionē Christi; remansit, ut fieri posset congruenter in aliquo accidentali, quæ tamen voluntati & perfectioni hostiæ non repugnat.

Deinde ratione sacerdotis, ut sacerdotalis excellentia statui laicali præponeretur; & ex magnitudine etiam hostiæ, magnitudo sacerdotij honoraretur. Ministerium enim ministrorum Christi triplex est secundum

a Bernardum; seruitutis, charitatis, & dignitatis; ministerium seruitutis, corporis est castigatio: charitatis, mentis deuotio, dignitatis, Corporis Christi consecratio.

In sexd.
Ser. paru.
Ser. ij.

Primum est sacrificium timoris; secundum amoris; tertium laudis. Ergo decebat, ut qui in sacrificando, dignitatem habet, quam laicus non habet; in communicando susciperet cum aliqua distinctione, secundum quam non suscipit laicus. Hæc autem distinctio fieri non potest, nec debet penes substantiā; nam corpus Christi minui, augeriue non potest: neque si posset, deceret: nam Christi voluntati, & charitati repugnaret, qui se sic totum omnibus dedit, ut totum singulis. Ergo supererat, ut in accidentibus fieri posset. Dixi in accidentibus: nam licet ante consecrationem differentia maioris, & minoris ho-

G a stiz

stiz sit etiam circa quantitatem substantiæ, cum absq; dubio maior panis substantia sit vbi maior est quãtitas panis, quàm vbi minor : attamen post consecrationem , quia tota illa substantia transiit in substantiam Corporis Christi, qui totus est in maiori hostia, & totus in minori, remanet ea differentia quantitatis, solummodo in accidentibus panis : quæ veritati , integritati , plenitudini, & vtilitati Sacramenti nullo modo officit , seu contradicit .

Hæc autem differentia inter laicos, & sacerdotes in ipsa lege antiqua probata est : erant enim panes in triplici genere : aliqui dicebantur panes Sacerdotales, scilicet propositionis, quibus vesci licitum erat tantummodo Sacerdotibus : aliqui panes Leuitici, nimirum oblationis, qui in altari holocaustorum offerebãtur, & cedebant in vsum Lenitarum : postremò erant panes Laici, videlicet còmunis, quibus vti omnes indifferenter poterant . Nec obstat in medium afferre auctoritates Cypriani, atq; Ambrosij, quòd in Euangelio nulla huiusmodi remanserit differentia : cum (vt *b* superius dicebam) de vnitæ hostiæ loquantur penes substantiam. Quo similiter modo ad alia quæcunq;

Patium

b
Cap. 6.

Patrum testimonia responderi potest : nam
vbi sanctus Ignatius & Philadelphienſes ro-
gat, vt inſtent vna fide, & vna prædicatione,
vna gratiarum actione vtentes: ſtatim ſub-
ijcit: Vna eſt enim caro Domini Ieſu, &
vnus eius ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt:
vnus etiam panis pro omnibus fractus, &
vnus calix totius Eccleſiæ. Quæ Chriſti vni-
tas proſectò indiuiſibilis eſt: ac ſunt multæ
diuerſitates, ſcribit *d* Anſelmus, quæ non in
ſumma Sacramenti, nec in virtute eius, aut
in fide diſcordant. Talis autē diuerſitas in-
ter clericos & laicos facta eſt, adeo, vt hæc
vox Cômunionis laicæ in antiquis Pontifi-
cum, atq; Conciliorum decretis vſitatiſſima
ſit, veluti apud *e* Siricium PP. qui ſedit anno
Domini 389. apud *f* Felicem III. qui ſedit
anno 484. In Concil. *g* Elibertino, *b* Sardini-
enſi, *i* Aurelianenſi, & alijs. In quibꝫs cle-
rici ob varias culpas communionē clericali
priuabantur, conceſſa laicali ad diffinitum
tempus, vel omnino interdicta. Licet hæc
diſtinctio eſſet circa vſum calicis, vt doctè
exponit Cardinalis *k* Bellarminus.

Tertia ratio eſt myſteriorum Dominicæ
paſſionis, quæ cum maiori hoſtia poſſunt
aptius in ſacrificio celebrari. Idq; tribus de

c
Epist. 5.

d
In Epist.
de diuer-
ſit. Sacra-
ment.

e
Epist. 1.
cap. ij.

f
Ep. 1. c. 2.

g
Can. 76.

b
Cap. 2.

i
Can. 1.

k
De Sacr.
Euch. lib.
4. ca. 24.

De conf.
di. 2. ca.
Triforme

De off.
Eccles. li.
3. cap. 35.

De reb.
Eccles. cap.
17.

Glosa vbi
sup.

causis; videlicet, fractionis; ostensionis; & contræctionis. Fractionis quidem, ut hostia in tres partes cum debita proportionē diuidi posset, & 1 triforme corpus Domini representari: scilicet corpus Christi resurgens, in parte missa in calicem; ipse Christus adhuc super terram ambulans, in parte comesta: corpus Christi in sepulchro, in parte, quæ in altari ad finē vsq; Missæ remanebat. Quæ vltima pars secundum Amalarium, & Micrologū ex antiqua consuetudine pro infirmis seruata, viaticū morientū dicebatur. Iam verò alæ particule speciatim consecrantur pro communicantium, siue ægrotorū vsu; & triplicis in hostia diuisionis mysterium retinetur, & consuetudo: o duæ enim partes sicæ comeduntur, altera pro animabus Sanctorū ad laudem Dei; altera pro illis, quæ sunt in Purgatorio: tertia verò cum sanguine pro peccatoribus adhuc viuētib; sumitur. Hæc autem tripartitio in minori hostia aptè fieri non posset. Secunda causa est ostensionis: cum enim debeat super caput eleuari, & populo ostendi; cerni vix quidē posset, si minor esset. Ideoq; etiam per octauam festiuitatis Corporis Christi maior hostia palam asseruatur, &

cir-

circumfertur: ut videa mus, adoremus, & manducemus: *p* non ſolùm enim non peccamus adorando, ſed peccamus nõ adorando: & nemo carnem Chriſti manducat, niſi priùs adorauerit, docet Auguſtinus. Denique reſpectu correctionis, circa totum ritum oblationis; nam minor hoſtia minùs commodè poſſet correctari.

p Aug in
Plal. 98.

At quarta præcipua ratio eſt, ſumptionis, reſpectu laici. Si namq; maior hoſtia daretur laico, vel integra daretur, vel fracta, integra, non; quia quantitati oris omniũ non accõmodatur. Si fracta; vel darẽtur omnes & ſingulæ particulæ fractæ; vel non: ſi nõ; ergo non ſumeret totam hoſtiam, & fruſtra litigaret de huiusmodi hoſtiæ totalitate: ſi omnes ſumeret particulas; ingeri poſſet opinio, tanquã non in ſingulis particulis eſſet integer Chriſtus, quod cogitare abſurdiſſimum eſſet. Si autem totus eſt Chriſtus in ſingulis illis partibus, & vnã ſumere ſufficit; meliùs certè eſt tales particulas ſeorſim pro communiore præparare, & illas ſingulatim ſine fractione diſpenſare.

Exinde quinta ratio ſequitur, quãdoquidem in fractionibus plurium hoſtiarũ plurimæ parvæ reliquæ congregarentur, non

G 4

abſq;

absq; magno periculo, & incōmodo dantis simul ac recipientis: facillè enim efflatur atomus, & ipsa leui oris sumentium aura euentilari, & aliquo alio casu decuti potest. Quæ culpa admodum grauis existimatur. Quare monet q̄ Cyrillus, sub specie panis summū Regem sumi, & proinde summa reuerentia sumendum; & maxima diligentia curandum, ne in terram cadat. Et r̄ Origenes à custodia huius Sacramēti, ne quid decidat, argumentū astruit, quanta etiam diligentia custodire debeamus verbum Dei. Et in lege s̄ triginta dierum pœnitentia in simili casu præscripta est. Non decideret quicquam, ais, si cum exquisita diligentia sumatur. Adhiberi potest, fateor: at talem diligentiam penes artifices & rusticos, vetulas, & foemellas non inuenies; in infirmis verò minùs quidem. Esto tamen, quòd summa esset in omnibus apud omnes diligentia; nonne atomorū multa esset collectio? Quid ex illis? In t̄ Ecclesia Græca darent forsitan pueris innocentibus manducandos, vt haecenus de more habebant. Vel, sicut fieri aliquando solebat, // cōburerentur: si scilicet species illæ adeo essent corruptæ, vt eas māducare sensus horreret. At nonnè magis con-

q̄ Hieros.
in Cathe-
chesi. V.
mistago.

r̄ Hom. 13.
in Exo. 25

ſ De conf.
fistin. 2.
Qui benè
non cu-
stodit.

ſ Nicepho-
rus li. 17.
hist. c. 25.

// Ifich. li. 2.
in Leu. 8.

consultum, ad atomorū congeriem euitandam, particulatim quidem Communionem dare, sed singillatim particulas conficere, & ita diuisione præuia, suis temporibus distribuere? Decuit sanè hoc modo facere, & expediuit. Tu verò ita hostiam accipis, ac si maiorem acciperes. Audisti, cum de discreta quantitate differerem, vnā prorsus esse hostiam Euangelij: hoc item audias de quantitate continua; siue maior sit, siue minor. Quid enim est quantitas continua, nisi cuius partes copulantur ad eundem terminum cōmunem? Cui copulatur hostia? nonne Christo? sic minor hæc, illa maior: sint duæ, sint centum, omnes ad vnum Christum copulantur, immo in vnum corpus Christi transubstantiantur. Sicuti vnitas Christi nō potest diuidi, sicuti quantitas Christi nō potest minui, ita in substantia, vna sunt omnes hostiæ; æquales sunt omnes in re contentæ; etsi in quantitate specierū inter se differant. Vnde, inquires, hoc? Inde quippe, vnde substantia panis transubstantiatur in corpus Christi. Potest verbū Christi substantiam in aliam substantiam transformare, & non poterit substantiam transformando multiplicare? immutat substantiam, non adaugebit & quan-

Lib. 6. in
Luc. 9.

& quantitatem? neq; si ipsam rerum naturam intuemur, substantia quantitatem, sed quantitas substantiam sequitur; nempe corpus, cui inhaeret. Sed huius multiplicationis opus planè divinū esse, miraculū quinq; panum declarando & ait Ambrosius: Mysticū quoq; est, quòd & māducans populus satiatur, & ministrant Apostoli: nam & in satietate, repulsæ in perpetuū famis indicū designatur; quia non esuriet, qui acceperit cibum Christi: & in Apostolorum ministerio futura divisio Domini Corporis, Sanguinisq; præmittitur. Iam illud divinū quemadmodū quinq; panes quinq; millibus populi redundauerint: nō enim exiguo, sed multiplicato cibo populum liquet esse satiatum.

CORPVS CHRISTI IN EA-
dem quantitate est in minori ho-
stia, ac in maiori.

Cap. XXI.

ADhuc, quia quātitas dividitur in quantitatem molis, & quantitatem virtutis, dicendum est, num secundū eandem corporis magnitudinem, eandemq; virtutē in minori

tori hostia ſit, vt in maiori: p. aſſupponen-
tes & Chriſtū realiter eſſe in Euchariftia, &
totum eſſe: quod Chriſtus, quod Apoſtoli. &
Cōcilia, quod Patres vna voce proclamant.

Eſtne Chriſtus ſecundum ſuam corporis
magnitudinē in hoſtia conſecrata? Corpus
Chriſti ibi eſſe fateor, ibi & eius magnitudi-
nem credo: qui corpus ſine magnitudine in
natura eſſe nondum didici. Omnipotētia
id fieri, dices, creatoris, vt iuſta illos angu-
ſtias terminos totum Chriſti corpus ſit, quod
vt totum ibi ſit, ſine magnitudine ſit. Cur?
propter illas hoſtiaz anguſtias. Miror, quod
velis loco leges loci ſeruare, & tam facile
corpori Chriſti collas, quod eſt corpori cō-
genitum & conſentaneum. Cur non potiùs
exiſtendi modos diſtinguis, & ſuam corpo-
ri deſinis quantitatem?

Dixit Dominus, & Hoc eſt corpus meum:
numera diſtiones, interroga ſingulas, ſingu-
læ reſpondēbunt ibi eſſe & quantitātē. Hoc,
ait, quod nam hoc? quod erat, quod habe-
bat, quod tangēbat, quod indicabat: & hoc
quicquid verē erat, & ſine quantitate non erat.
Eſt, inquit: quod tunc in ſubſtantię veritate
erat, hoc fuit, hoc eſt, hoc erit: quodnam
corpus erat? quantum ſine dubio erat, ſine
magni-

Matt. 26.
Mar. 14.
Luc 22.
1. cor. 11.

magnitudine non erat. Deinde subdit, Corpus : quid ultra quæris ? si non molis magnitudinem quæris , spiritū quære, non corpus : habes corpus, habes & magnitudinē, habes lōgitudinem, habes latitudinem, habes profunditatē . Sed dices, corpus quoq; dici æereum, siue phantasticum , quod eam quantitatem non habet : at ipse adiecit, meum: Quid est, meū? quod habebat, quantū habebat. Tolle à membris Christi quantitatem membrorū Christi ; & erit necesse dicere , Hoc est corpus meū, & non meum : meum secundum substantiam, & non meum secundum quantitatem : At ille, Hoc, dixit : Est, dixit : Corpus dixit, Meum dixit : Confiteor in Sacramento esse illud Hoc , quod ipse indicauit ; idem Corpus, quod quantitatum semper fuit, ex quo fuit : & quod est, quando , hoc dicitur : & illius esse, qui non fallit, vereq; dixit : Hoc est corpus meum. Confiteor in Sacramento corpus Christi , multò magis confiteri ibidem possum, quantitatem corporis Christi .

b

Ioan. 6.

Ipse dixit : *b* Qui manducat me, viuet propter me : vbi manducatur ? sub specie panis . Quis manducatur ? Me, dixit. Christum nō facit corpus solam, vel anima sola,
sue

siue sola diuinitas . Dabis ergo & animam in corpore : at corpus cum anima est organizatum ; habet membra, & vnum membrū non facit corpus ; sed omnia membra vnū sunt corpus: sic enim Apostolus Paulus probans vnum esse Christum in varietate gratiarum spiritualium, similitudinem sumit à corpore . ^c Nam & corpus non est vnum, membrū, sed multa. Neq; essent multa membra si mixta essent. Si totum corpus oculus, vbi auditus ? si totū auditus, vbi odoratus ? Posuit Deus membra , vnumquodq; eorum in corpore, sicut voluit . Quòd si essent omnia vnum membrū, vbi corpus ? Nunc autē multa quidem membra, vnum autē corpus. Hæc est doctrina Apostoli ; hoc sensus monet ; ratio monstrat ; natura suadet ; & ordo exigit Conditoris . At si quantitatem tollas à corpore, non erit vtiq; expansum ; vbi ergo distinctio membrorum ?

^c
1. Cor. 10

Est igitur totus Christus secundum suam quantitatem in hostia, & tantus in minori hostia, quantus in maiori . Hoc communiter tenet Ecclesia : hoc ^d Theologi, & ^e Canonistæ : Singuli (aiunt) totū accipiunt Christum Dominū, & singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur, sed integrum se in

^d
4. Sent.
dist. 12.

^e
De cons.
d. 2. cap.
Singuli.

f Ibid. cap. Vb. pars. se in singulis præbet. Et alibi: *f* Vbi pars est corporis, est & totum: eadem est ratio in corpore Domini, quæ in manna, quod in eius figura præcessit: de quo dicitur, *g* Qui plus collegerat, nõ habuit amplius; neq; qui minus parauerat, habuit minus: Non enim est quæritas v'isibilis in hoc æstimanda mysterio, sed virtus Sacramenti spiritualis.

g Exod. 16. *b* Nam corpus Domini, sacerdote dispensante, tantum est in exiguu, quantum esse constat in toto: & sicut plenum in vniuersis, ita integrum probatur esse in singulis.

b Apud Hieron. in Hom. de Corp. & san. Chr. sed quod ibi Christus sit, totus sit, secundum magnitudinẽ sit, credis; qualiter autem sit, nondum intelligis. Theologos i consule: Hoc enim copiosissimẽ ab omnibus quæsitum, ac determinatum est. Et ego velim ut Christum secundum deitatem, animam, & corpus cõsiderares, & secundũ existentiam: ut ex his quatuor inuenias, vnde quiescas.

i In 4. Sen. di. 10, 13. De Deitate ait Dionysius: *k* Magnus quidẽ appellatur Deus iuxta propriam ipsius magnitudinẽ, quæ magnis omnibus summet cõfortium tradit; & extrinsecus super omnem magnitudinẽ funditur, & supra expanditur, omnem continens locum, omnem transcendens numerum, omnem transiliens infinitatem.

k Lib. de diu. nom. cap. 9.

tem. Et subiungit. Paruum verò siue tenue in eo dicitur, quòd molem omnem excedit, atq; distàtiàm; & quòd absq; impedimento per omnia pergit: enimverò omnî causa pusillum est, nunquam enim inuenies pusilli speciem imparticipatam. Et concludit. Hoc itaq; pusillum & quantitate caret, & qualitate: tenetur nullo: infinitum est, & interminatum; comprahendens omnia, & ipsùm comprahensibile nulli. Animam verò docet Philosophus esse totam in toto, & totam in qualibet parte totius. De corpore autem;

/ Quid argumentis utimur (ait Ambrosius) su's utamur exemplis; in carnationisq; exemplo astruamus mysterij veritatē: nunquid naturæ usus præcessit, cùm Iesus Dominus ex Maria nasceretur? si ordinem quærimus, virò mixta fœmina generare consuevit: liquet igitur, quòd præter naturæ ordinem virgo generavit. Et hoc, quod conficimus corpus, ex virgine est: quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cùm præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex virgine? Deniq; de existentia inquit Hugo: *m* Hic est, ibi est, & totum utrobq; est, & in multis locis similiter. Noli mirari: qui locū fecit, corpus fecit, & locū in corpore, & corpus in

Li. de in-
tian. c. 9

m De Sæn.
Vid. li. 2.
de sacr.
part. 9;
cap. 21.

pus in loco. Et qui fecit vt corpus vnum in vno loco esset, fecit, sicut voluit; & si aliter voluisset, aliter facere potuisset. Itaq; non decreuit, non decurtatur, non minoratur Corpus Christi, quia minor est hostia; sed in sua magnitudine iugiter perseverat.

Hom. 24.
in 1. ad
Corin.

o
Alb. Krā.
li. 1. c. 9.

Monet utiq; n Chrysostomus, non regium puerū, sed ipsum vnigenitū Filium Dei nos in Eucharistia accipere. Produunt utiq; historiae o Vvedekindum, primum Saxonum, Ducem, tempore Caroli magni Christianū factum, cū vidisset in Paschate singulis cōmunicantibus, a sacerdote in os porrigi infantē. At verò non proinde censendum, repuerascere Christū, aut minui, quia ea attate, vt plerisq; de causis cōgruebat, apparuit. Prima quidem, vt amabilius apparēdo, magis alliceret. Secunda, vt quia ingrediens in os videbatur, magis oris quātitati adaptari videretur. Tertia, vt absq; horrore sumentū id fieri commonstraret. Quarta ad Christi puritatem manifestandam. Quinta, pro puritate sumentium: ipso dicente; p Nisi cōuerſi fueritis, & efficiamini, sicut paruuli, nō intrabitis in regnum cēlorum. Tandem ratione dici, vt Christi resurrectio, in noua creatura designaretur: q Qui resurgens ex mor-

p
Matt. 18.

q
Rom. 6.

mortuis iam non moritur, mors illi vltra nō
 dominabitur. Quamvis enim non minoris
 pretij, ac dignitatis sit corpus Christi, cū
 Christus esset quinqueannis, aut duodennis,
 quā cū esset triginta trium annorū: con-
 secratio tamen respicit tēpus præsens, dum
 dicimus; *Hoc est corpus meum.* Cumq;
 Christus se Apostolis in communione dedit,
 in ea magnitudine dedit, & sic passibilem,
 sicut tunc erat. Et si in triduo mortis eius
 aliquis ex Apostolis Eucharistiam conse-
 crasset, tale corpus in Eucharistia fuisset,
 quale tunc erat: id est diuinitati vnitū, sed
 ab anima, & sanguine separatū. Nunc verò
 ipsū in ea forma gloriosa, & magnitudine,
 in qua est, in Eucharistia sumimus; scilicet
 in *mensura ætatis plenitudinis Christi.*

Matt. 26.

Ephes. 4.

IN MAIORI, ET MINORI
hostia est aequalis virtus.

Cap. XXII.

CONSTAT igitur ex his, si maior Christi
 quantitas nō est in maiori hostia, quā
 in minori, neq; maiorem in illa esse virtutē;
 in quantum vtrāq; Eucharistia est: nam si
 H maior

maior hostia consideratur, ut oblatio, & sacrificium, patet maiorem inde profectum derivare, dum vinis & defunctis applicatur. Si autem utraq; ut Eucharistia absolute perpendatur, & maiorem virtutem haberet hostia maior; vel oriretur ex re contenta; vel ex symbolo continente. Ex re contenta non: nam utrobique totus est Christus. Ex symbolo, non: nam symbolum non operatur, nisi per virtutem impressam: in Eucharistia vero loco virtutis impressae est idem Christus. Licet enim maior hostia plenius & distinctius rem contentam significet; non tamen plenior, aut distinctiorem rem continet, sed aequè plenam, & per suas partes distinctam. Remanet itaque, ut inaequalitas possit esse circa subiectum recipientis, magis, minusve dispositum. Dum quempiam non solum cum minori utilitate, sed ad interitum cum Iuda sumere contingit, si indigne sumat. Et hoc modo maiorem Sacramenti virtutem adipisci potest laicus, etsi minorem hostiam sumat; quam sacerdos, qui sumit maiorem; si magis digne sumit, quam sacerdos. Quid enim est, quod in tertia oratione, ante sumptionem sacerdos dicit: * Perceptio Corporis tui Domine Iesu Christe, quod ego indignus sumere pra-

re præsumo, non mihi proueniat in iudiciũ,
& condemnationẽ? nisi quod si indignẽ su-
mit, iudiciũ sibi sumit, & condemnationem?
Quid est, quod ante consecrationem orat, vt
oblatio * fiat ei, & populo Corpus, & San-
guis Christi? n. si vt quod absolutẽ semper
fit ex vi consecrationis, fiat etiam relatiuẽ
ipsi sacrificanti, & populo; in salutem sup-
ple, ac vitam, ex vi communionis.

Hoc profectò debes timere, ne indignẽ
accedas: hoc debes totis viribus procurare,
vt quanta potes dignitate, & humilitate ac-
cedas: vt sumas, non vt præsumas. Licet re-
sideas in altitudine Schlosberg, terra es infe-
rior, quæ tibi ante pedes aperitur. Sis licet
omnium gigantum maximus, Zachæus es:
sis licet nobilis, statura pusillus es. Quid
conscendis in arbores? quid summitates ra-
morum adis? etsi Atlantem montem pede
premas, adhuc Zachæus, adhuc statura pu-
sillus es. Vis Christi magnitudinẽ suscipere?
• Descende, inquit; à profunditate incipe: •
profunditas Christi, humilitas eius est: vt Luc. 19
humilitatẽ eius suscipias, requiritur, vt hu-
miliaris. Vis amplitudinem? subiungit: In
domo tua oportet me manere. Domũ tuam
ingredere: conscientiam purga; dilata ani-

H 2 mam

b
 Aug. 3er.
 2. de Ver.
 Ap. ca. 12:

mam charitate; obices tolle eniparum; obstrue rimas malarum cogitationum; sterne ornamenta virtutum: ita Christi maiestas, & magnitudo recipitur, quæ in ipsa hostia continetur, ubi nullum peccati obstaculum inuenitur: ita quod tibi ad interitum esse posset, esset ad vitam. **b** Manduca vitam, bibe vitam; habebis vitam, & integra est vita: Tunc autem hoc erit, id est vita unicuique erit Corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritualiter manducetur, spiritualiter bibatur.

VELATVM SE CHRISTVS PRÆ-
bet propter fidei Sacramentum.

Cap. XXIII.

a
 4. Sent.
 dist. 12.

Sed non vides, quia se velatum exhibet Christus: non capis, quia aliquantò obscurius de hoc Sacramento loquuti sunt Patres. Tres **a** aliqui adducunt causas, cur Dominus se latenter concedat; fidei, horroris, & cruoris: ne ob cruorem paganus rideat; ne ob horrorem sensus recedat: & ut fides meritum habeat. Multi multas alias adiecerunt. Sed potissima est ratio fidei, unde fidei Sacramentum nominatur: ut mens intueatur,

tueatur, quod caro nō aspiciat : ut ex oculati
 exteriùs, oculatiores reddamur interiùs, &
 fortiores. *b* Beatus es Simon Bariona (ait
 Dominus) quia caro, & sanguis, non reuela-
 uit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Di-
 scipulos suos interrogat Christus : Quē di-
 cunt homines esse filium hominis ? Respon-
 dent illi : Alij dicunt Ioannē Baptistam; alij
 autem Eliam; alij verò Hieremiam, aut unū
 ex prophetis. Hi quippe tantum dicebant,
 quantum videbant; quantū eis caro & san-
 guis reuelabat. Repetit ille : Vos autem,
 quem me esse dicitis ? Respondit Petrus : Tu
 es Christus filius Dei viui. Deus & homo
 erat Christus : sed homo videbatur, & Deus
 credebatur, latebat in homine Deus, in car-
 ne deitas tegebatur. Vnde noscīs o Petre ?
 Deus non habet humanā faciem; membris
 corporeis nō grauat; loco non clauditur;
 tempore non variatur : cur ergo Christum
 filiū Dei viui appellas ? Quod caro & san-
 guis non reuelauit, hoc lumen fidei aperuit,
 & Descendens à Patre luminum, apud quem
 non est transmutatio, nec vicissitudinis obū-
 bratio. Hinc beatus fit homo; & populus,
 qui nō erat eius populus, recipitur, & ama-
 tur. *d* Populus, quem non cognoui, seruiuit

b
 Matt. 16.

c
 Iacobi :

d
 Psal. 17.

H 3   mihij;

mihi ; in auditu auris obediuit mihi . Mita obedientia, obedire audiendo, audire obediendo; non obsurdere ad acclamationē; non expectare increpationē; non exposcere præcepti iterationē, aut commentationem : protinus vno verbo audire, vno verbo credere, & obedire . Bonum est quidē obedire auditu cordis ; quia e corde creditur ad iustitiam : bonū est internos Dei affatus intelligere: spiritualibus illis vocibus, quibus *f* ad cor hominis loquitur, assentiri : sed & bonū est auditu auris obedire : & ea , quæ sunt fidei , statim audita credere, & operibus cōmendare . *g* Fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Hi verò duabus auribus audiunt, qui aures audiendo excutiant : qui quod vna aure excipiunt, per alterā emittunt, & perdunt . Hi pluribus auribus audiunt , qui ad id , quod prædicatur ex fide, volunt etiam physicas rationes , ut credant. Aure vnica audit, qui fideliter credit : vna enim est fides, vnum baptisma , & vnus Deus . Aure audit, qui attentē audit : sicut qui vno oculo prospicit, visum attentē dirigit ad metam. Aure audit, qui quod audit, aure annuendo confirmat, Qui quod recipit, per alteram aurem non emittit ; sed in cordis

e

Rom. 10.

f

Osee. 2.

g

Rom. 10.

cordis ararium mittit; & *b* audiens verbū
Dei, custodit illud. Qui confestim credit,
quod Ecclesia sancta proponit; & ubi vis
humane trepidat rationis, fidei virtute con-
tendit; * Quod non capis, quod non vides,
Animosa firmat fides, Præter rerum ordinē.
Animosa equidem fides. Quis Philosophorū
auderet asserere accidētia existere sine sub-
iecto? Corpus Christi in hostia exigua con-
tineri? manducari, & non atteri? Audet ta-
men hoc dicere fides. Vnde audet? In Chri-
sto audet, quia hoc Christus dicit: *i* Caro
mea verè est cibus: & Hoc est corpus meū.
Audet fides dicere; audeas & tu credere, vt
sis fidelis. Sed audi, vt audeas: sine mora
audi, sine hēitatione aude, & in auditu auris
obedies. Ecce ab ipso sensu tibi auxilium;
quid est enim auditus, nisi sēsus? & auditus
tibi dicit, quod Christus dicit; Hoc est cor-
pus meum. Nunquid quia non omnes sen-
sationes adsunt, verum non est, quod aure
sentitur? At sit quidam surdus, sit cæcus, sine
olfactu, manibusq; recisis, præbe huic fauū
mellis, & gustet; nonne statim dicet illud
esse mel? Nihilominus nō distinxit digitis,
non olfecit, non vidit, ab alijs non didicit:
vniū sensu expertus est; cognouit, & cog-
noscit

b
Luc. ij.

i
Ioan. 6.
k
Mar. 14.

fessus est. Huic sufficit lingua, ut gustet; sufficiat tibi auditus, ut credas: siquidē & gustus sæpenumero decipi solet; auditus autē per verbū Christi, nec semel quidem decipi potest. Vbi alij sensus defunt, per vehiculum auditus occurrat fides: * Præstet fides supplementum Sensuū defectui. Quid est supplere? partem parti necessariam adijcere: si totum deest, nō est supplere, sed totum facere. Supplet fides, ergo omnes sensus non vndequaq; deficiunt, vbi adminiculatur auditus. / Ego enim accepi à Domino, tradit

1. Cor. ij. Paulus. Cur se à Domino hoc accepisse testatur? an alia Doctoris gentium doctrina nō à Domino fuit? sanē omnis Pauli doctrina à Domino fuit, cui vas electionis factus fuit, ut eius nomen gentibus portaret. Sed quia fides est ex auditu, per auditum, ait, se accepisse fidei Sacramentū. Et quia hoc memoria dicitur mirabilium Christi, ne tenuitas ingenij humani, magnitudine sacramēti titubaret, in confirmationē exprimit se illud à Domino accepisse. Adde, quod Christus in huius potissimum sacramēti institutione, sibi cōplacuit, in quo seipsum præbuit; & in eodem sibi quotidie complacet, ob memoriam passionis suæ. Adde, quod hoc nobi-
 lissi-

liſſimum præ cæteris Sacramentum, nobis reliquit, in quo eius ſanctiſſimo Corpore paſcimur, & ditamur. Adde, quod illud pretioſiſſimum medium, ac remedium nobis commendauit, per quod *m* ille in nobis, nos in illo manemus; propterea ne ſumere villo vnquam caſu detrectaremus, ſpeciatiim Apoſtolo hoc demandauit, vt de tanto mysterio nos inſtrueret; & vt dixit, vt fecit, ita penitus confirmaret. Et quemadmodum, nuncius etſi multa habeat in mandatis à Principe; de eo tamen, quod Principi magis eſt cordi, & maioris eſt momenti, dicit: Hoc mihi Dominus in legatione præcepit, hoc mihi impoſuit; cùm & alia impoſuerit: ita & Paulus doctrinam de Sacramento ſe à Domino accepiffe propoſuit: vt populus gentium, qui Deo non notus, dicebatur, id eſt, de lege nondum eruditus, ſeruiret Deo; eiq; in auditu auris, nempe ſi dei, obediret. *n* Filij autem alieni mentiti ſunt, & elaudicauerunt à ſemitis ſuis. Heretici & ipſi quondam fuerunt Eccleſiæ filij, ſed apoſtataſtes à fide, alienati ſunt ab Eccleſia; & facti ſunt item filij, ſed filij alieni, ideſt filij Belial. Factiq; ex leges, ſibi ſomniant leges; ecquid non faciunt, vt mentian.

m
Ioan. 6.

n
Pal. 17.

Psal. 57.

E. ist. 1.

tiantur Ecclesie? Scripturas canonicas ex-
terminant; immutant verba, pervertunt
sententias; extorquent significationes; ad-
dunt, minuunt, confundunt: & sibi ipsis,
retorctis iaculis mentiuntur, dum reuera
Ecclesie mentiri minimè possunt. *o* Alienati
sunt peccatores à vulua, errauerunt ab
vtero, loquuti sunt falsa. A qua vulua? ab
ipsa exordiente Ecclesia. A quo vtero? ab
eadem Ecclesia, postmodum per orbem
vniuersum diffusa: hinc alienati, moniti
sunt, loquuti sunt falsa, in alios atq; alios
errores reciderunt. De quibus sic ad Tral-
lianos scribit Ignatius: *p* Sunt quidam va-
niloqui, & mentis seductores, sed Christum
mercantes; seductione circumferentes no-
men Christi, & cauponantes verbum Evan-
gelij: nominant enim Christum, non vt Chri-
stum prædicent, sed vt Christum sper-
nant: & legem proferunt, non vt
legem statuunt, sed vt legi
contraria annun-
ciant.

CVR

CVR SANCTI SVB OSCVRE
de hoc Sacramento tractarunt.

Cap. XXIV.

Hinc una ex rationibus proficiscitur, cur Sancti obscurius de hoc Sacramento tractarunt: *a* Quæ lector agnosceis (inquit Ambrosius) infidelis intelligere non debet: Non quo cibus imperetur, aut potus; sed sacræ oblationis veneranda Communio reueletur: Non ergo interdictum est muneris, sed religionis mysterium.

a
Lib. 7. in
Luc. c. 10

Altera: propter minus peritos auditores: *b* Næquid (ait Ignatius) non poteram vobis secretiora scribere? sed timeo, ne parvulis vobis constitutis læsionem imponam. *b*

Ep. 1. ad
Trall.

Deinde, ad leuissimam quidem erroris suspicionem euitandam: *c* Veruntamen (inquit Origenes) sciendum est, quod ex hostijs, quæ offeruntur, licet concedantur sacerdotibus ad edendum, non tamen omnia conceduntur: sed pars ex ipsis aliqua Deo offertur, & altaris ignibus traditur: ut sciamus etiam nos, quod etsi conceditur nobis aliqua ex divinis scripturis ap-
pre-

Homil. 3
in Leu. 7.

prehendere, & agnoscere; sunt tamen aliqua, quæ Deo referenda sunt: quæ cum intelligentiam nostram superent, sensusq; eorum supra nos sit; ne fortè aliter à nobis, quàm se habet veritas, proferantur, melius igni ista seruemus.

Tum verò, ad rei præstantiam, atq; difficultatem insinuandam: nam sunt nonnulla, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet. *d* Eucharistia enim (ut idem ait) siue percipiendæ siue eo ritu, quo geritur, explicandæ; vel eorum, quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumq; & ordinum, atq; interrogationum ac responsionum, quis facile explicet rationem? Et tamen omnia hæc opera, & velata portamus super humeros nostros, cum adimplemus ea, & exequimur, & à magno Pontifice, atq; eius filijs tradita, & commendata suscepimus.

Postremo ob eundem fidei profectum, ob quæ Dominus in diversis speciebus eam instituit: *e* Plures enim credendo, quàm intelligendo, has carnes comedunt. Comedant igitur, qui possunt, qui verò non possunt credant, & charitatis igne comburant (docet Eusebius).

Pro-

e
2. post Pa
Emil fer.
fcha.

Propter quas easdem rationes, hæc ad errorem Oſuualdi confutandum ſufficiant. Sicubi verò me plura dixiſſe, quàm res exigeret, arbitraris, hæc Diuus Pater Auguſtinus reſpondet: *f* Si rationi perſpicuæ veritatis infirmus humana cõſuetudinis ſenſus non auderet obſiſtere, ſed doctrinæ ſalubri languorem ſuum, tanquam medicinæ ſubderet, donec diuino adiutorio, fide pietatis impetrante, ſanaretur; non multo ſermone opus eſſet, ad conuinſcendum quemlibet vanæ opinionis errorem ijs, qui rectè ſentiunt, & ſenſa verbis ſufficientia explicant. Sicubi verò alia deſideras, & noua

f Lib. 2. de
Ciu. Dei.
cap.

quæris, *g* Quis diſceptandi finis erit,
& loquendi mores, ſi reſpondendum eſſe reſpondentibus
ſemper exiſtimemus?

g Ibid.

b ſapiamus igitur ad ſobrietatem.

b Rom. 12.

* *

*

**SANCTÆ ROMANÆ
ECCLESIAE**

**Catholicæ, atq; Apostolicæ; Fir-
mamento, & Columnæ
veritatis;**

**Scripta sua, seq; ipsum
Autor humillimè
subijcit.**

E L E N C H V S

Capitulum.

- D**E origine Vultbimensis, ac Seesfelden-
sis Monasteriorum. Cap. 1. Pag. 6.
De institutione Ecclesie, & Monasterij in
Seefeld. Cap. 11. Pag. 8.
De mutatione & perfectione Seefeld.
Cap. 111. Pag. 9.
De errore Osuualdi Milseri, maiori hostia
communicare attentantis, & de sequutis
inde miraculis. Cap. 1111. Pag. 12.
Quod presbyter laicum hostia maiori commu-
nicando, peccauit. Cap. v. Pag. 16.
Quod non peccauerit presbyter, obijcitur, &
respondetur. Cap. vi. Pag. 22.
Erroris Osuualdi quantitas, & qualitas à
iudicij diuini ostensione comprehenditur.
Cap. vii. Pag. 31.
De duabus demonstrationibus circa altare.
Cap. vii11. Pag. 35.
De eruptione & defectu terra.
Cap. ix. Pag. 39.
Num error Osuualdi fuerit heresis; et num
ipse hereticus. Cap. x. Pag. 44.
Vxor Osuualdi heresim representat.
Cap. xi. Pag. 48.
A reliquis mala semina vitij describitur
heresis. Cap. x11. Pag. 53.
Per Scharnitz describitur heresis.
Cap.

Cap. xiii.	Pag. 57.
De duobus consequentibus.	
Cap. xiiii.	Pag. 64.
De multitudine hostiarum legis.	
Cap. xv.	Pag. 70.
De unitate hostie Evangelij.	
Cap. xvi.	Pag. 75.
Multas habet hostias Evangelium & unam.	
Cap. xvii.	Pag. 80.
De unitate hostie in Sacrificio, & Commu- nionem.	Cap. xviii. Pag. 85.
De potestate Ecclesie super dispensationem Sacramentorum, & de quibusdam hostie distinctionibus.	Cap. xix. Pag. 92.
Decuit maiorem hostiam Sacrificio, minorem Communioni discernere.	Cap. xx. Pag. 98.
Corpus Christi in eadem quantitate est in minori hostia, ac in maiori.	
Cap. xxi.	Pag. 106.
In maiori, & minori hostia est equalis vir- tus.	Cap. xxi. Pag. 113.
Velatum se Christus prebet propter fidei Sa- cramentum.	Cap. xxi. Pag. 116.
Cur Sancti subsecuti de hoc Sacramento tractarunt.	Cap. xxi. Pag. 123.

Imprimatur. Alexander Bosch. Vic. Gen.

M. Cornel. Tirob. Præd. Ord. Cur. Tbal.

Soluator Penna Carmelit.

V.F.

27 NOV. 1974

BIBLIOTECA